HAZİRAN'86/16
200 TL (KDV Dahil)

GÜN

Siyasi Haber ve Yorum Dergisi

CIA-AAFLI: SENDİKAL HAREKETE UZANAN EL

Sol Parti Tartışmaları

15-16 Haziran'ın 16. Yıldönümü

MEKTUPLAR

"YAŞAMIMIZIN AYRILMAZ PARÇASI OLAN OKUMA..."

Size, uzun yıllardır yatmakta olduğum Buca Cezaevi'nden yazıyorum. Burada, idam hükümlüsü ondört arkadaşımla birlikte yaşamımı sürdürmeye çalışıyorum. Ancak, yaşamımızın ayrılmaz parçası olan okuma işlemini yeterince yerine getiremiyoruz. Çünkü, hapishane şartlarının da iyice zorlaştırdığı ekonomik zorluklar, kitap, dergi gibi okuma araçlarını alabilmemizin önünde en büyük engel. Hapishane ortamında okumaya duyulan gereksinimi anlatmama bilmem gerek var mı? Siyasi Haber ve Yorum dergisi olan GÜN'ün bu gereksinimimizin en azından bir kısmını karşılayabileceğine inanıyorum. Ne var ki, belirttiğim nedenler yüzünden derginizi ödemeli sağlayabilme imkanımızın olmadığını üzülerek belirtmek istiyorum. Bizlere derginizden her ay bir adet gönderip bu olanaktan bizi yararlandırırsanız çok büyük mutluluk duyacağımızı bilmenizi isteriz. Şimdiden teşekkürlerimizi iletir, arkadaşlarım adına yayın yaşamınızda başarılar dilerim.

Osman Zeybek

"NASIL BİR GÜN?.."

İşçi sınıfının ve emekçilerin sesi olmanın kararlılığıyla yayımlanan GÜN'ün gerçek anlamda sorumluluğunu yerine getirip görevini yapabilmesi, işçi sınıfı biliminin ilkelerine sımsıkı bağlanmakla olanaklı olabilir ancak.

Bu bağlamda işçiler ve emekçiler nasıl bir GÜN istiyor konusuna açıklık kazandırılmalı ilkin.

İşçi sınıfının ve emekçilerin sesi olma yolunda GÜN, ilerici ve yurtsever bir politika için yolu aydınlatma görevini başarmalıdır. Geniş emekçi halk yığınlarının işçi sınıfının politik hareketine kazanılmasında bir "öncü" rol oynamalıdır....

Bu saptamalardan sonra, GÜN'e ilişkin gözlem ve önerilerim:

— GÜN'ün kapağı renkli, net ve işçi sınıfını çağrıştıracak nitelikte olmalı. 86'nın ilk sayıları kısmen, Nisan sayısının kapağı ise oldukça güzel.
— Sunu ve Gündem yazılarına yüksek bir değer veriyoruz.
— Güncel ve politik yazıların sayısı arttırılmalı. Bu ise derginin sayfalarını arttırmakla olanaklı olabilir. Son sayfalardaki haber nitelikli yazılar daha güzel, ilgi çekici bir konumda sunulmalı.
— Sayfalar karikatür, desen, şiir vb. bütünleştirilmeli. Yayımlanan karikatürlerin çoğu soğuk bir yapıya sahipler.
— Gençlik, kadın, demokrasi, birlik, işkence, genel af, işçi sınıfı hareketi konularına özel bir ağırlık verilerek, gündemde sıcak tutulmalıdır.

Barış Gül - ADANA

GÜN

AYLIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ

Tekelci büyük sermaye ve Özal hükümetinin halkın çıkarlarına ters politikası sonucu getirilen yasal düzenlemelerle, işçi sınıfının ekonomik ve demokratik hakları yeni saldırılarla karşı karşıya. Demokratik hak ve özgürlüklerimizi korumak ve yitirilmiş olanlarını yeniden kazanmak için tek yol görünüyor: kitle eylemlerine ve kitlelerin mücadele birikimine dayanmak. Bu saptama bir yandan bu mücadelenin önkoşullarının hazırlanmasını gerektirirken, öbür yandan da politik gerçeklerin açıklanması görevini önümüze getiriyor. Bu sayımızın kapak konusunu belirleyen AAFLI Dosyası konulu çalışmamız, ikinci görevimizin sonucu olarak hazırlandı. Belki de okuyucularımızın çoğunluğu için bilinmeyen bir kuruluş olan AAFLI'nın özeti şu: ABD'nin, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki işçi ve sendika hareketi içindeki CIA kaynaklı eli. Bu kirli elin ülkemizdeki sendikal hareket içindeki marifetlerini, bugüne dek hiçbir yayın organında yayımlanmamış açıklıkta, öfke ve şaşkınlıkla okuyacaksınız...

GÜN, sınıf hareketinin, çok boyutlu bir biçimde gelişen demokrasi mücadelesi sürecinde, önemli dönüm noktalarını zorladığı düşüncesinde. Sol ve sosyalist güçlerin önünde yeralması gereken dönüşümler, GÜN'ün politik çizgisinin eksenini belirliyor. Dergimizin bu sayısı, bu yaklaşımımızı da örnekleyecektir sanıyoruz. Özellikle demokrasi güçlerinin birleşik hareketinin yaratılmasının sorunları noktasında.

Sevgi ve dostlukla.

Kapaktaki fotoğraflar: Georg Meany AAFLI'nın uzun yıllar başkanlığını yapan/Amerikan İşçi Sendikaları Konfederasyonu AFL-CIO'nun da 1952-1980 arasında başkanlığını yaptı. Meany, sekiz ayrı ABD başkanı ile birlikte: Roosvelt, Truman, Eisenhower, Kennedy, Johnson, Nixon, Ford ve Carter.

Aşağıdaki fotoğrafta ise, Türk-İş-AAFLI ortak seminerlerinden birisi görülüyor.

DYP DÖNÜM NOKTASINDA

MAYIS ayı içinde parlamentoda üç gelişme oldu: 1. Kendisinin borçlu olduğu rejimle birlikte kitle desteği daralmaya başlayan ANAP, milletvekili transferleriyle, güç gösterisine başladı. 2. Mehmet Yazar parlamentoda grubu bulunan bir parti kurdu. 3. DYP, parlamentoda grup kurabilmek için, bugüne dek sürdürdüğü politikasında önemli bir değişiklik gerçekleştirdi.
Birbiriyle ilgileri kuşkusuz olan bu gelişmelerden ikincisini yaratan Yazar, bir yıl önce DYP'ye katılarak, politika sahnesine çıkarken, iki işlev üstlenmişti: Ondan beklenen, ilkin, ANAP'ın yıpranması durumunda sağda doğacak yedek, alternatif boşluğu doldurmasıydı. MDP bu amacı yerine getirebilme yeteneğini yitirmişti ve Odalar Birliği'nden gelen tanınmışlığıyla, Yazar hem ANAP'dan uzaklaşan burjuva kesimleri toparlayabilir, hem de AP tabanına ulaşabilirdi. Buna bağlı olarak, ikinci işlev ise, AP liderliğinin anayasa maddesine dönüştürülen tasfiyesini politik düzeyde de tamamlamaktı. Ancak girişim başarısız kaldı; DYP içten teslim alınma oyununu zamanında gördü. Yazar bugün HDP'yi kurarken de aynı iki işlevle yola çıkmış durumda. Parlamentoda grup kurma girişimiyle, bugüne dek izlediği muhalefet çizgisinde dikkate değer bir geri çekilme içine giren DYP'nin, politik rejimle uzlaşma eğilimlerini güçlendiren bir zemin arayışını saptamak gerekiyor. Böyle bir zeminde ANAP'ın çok daha geniş olanakları olduğu düşünülürse, DYP için çok önemli soru işaretlerinin doğmaya başladığı görülecektir. DYP bugüne dek izlediği politika ile, politik rejimin başlıca dayanaklarını hedef aldı. Onun bu konumunun kimi aydınlar arasında tartışma konusu olduğu biliniyor. 12 Eylül sonrasında uç veren, demokrasi mücadelesinin asıl unsurlarına inançsızlık ve yılgınlık ile önce ANAP'a, sonra da DYP'ye hayalci misyonlar yükleyen "liberalizm" yaratıcısı yaklaşımlar, bugün artık gittikçe etkisizleşmiş durumda. Öte yandan bu yaklaşımlara duyulan tepkilerin izlerini taşıyan ve kimi yazarların eğilimi olarak kendisini gösteren, DYP'nin tümüyle dünün özellik ve ölçütleriyle sınırlı olarak değerlendirilmesi yanlışı da, demokrasi güçlerinin geniş yelpazesi içinde hedef alınacak politik güçler konusunda bulanıklığa yolaçıyor.
DYP tekelci büyük burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin temsilciliğine soyunan ve emperyalizme yandaş olan bir partidir. Türkiye burjuvazisi ise, gecikmiş bir kapitalizmin, kapitalizmin batıda emperyalizm aşamasına ulaştığı bir dönemde ve emperyalizmin baskısı altında, ona bağımlı olarak gelişen, geri bir kapitalizmin burjuvazisidir. Bu nedenle, ülkemizdeki demokratik geleneklerin zayıflığının, burjuvazinin demokratik geleneklerinin zayıflığıyla içiçe olduğunu unutmamak gerekir. DYP, sahip olduğu sınıfsal konumu ile, işte bu zayıflığı tüm ağırlığı ile taşımaktadır. Öte yandan DYP, burjuvazinin bütünsel çıkarlarının korunmasını ve burjuvazinin çeşitli kesimlerinin çıkarlarını uzlaştırmayı, parlamenter mekanizmalar aracılığıyla sağlamayı öngörüyor. Onun bu özelliği, "militarizm" olarak nitelendirdiği, ordunun politik bir güç olarak doğrudan kullanılmasına karşı olması sonucunu doğuruyor. Özellikle 12 Eylül sonrasında AP'nin de yıkıntı altında kalması, DYP'nin bu özelliğinin belirginleşmesinde etken olmuştur.
DYP'nin varolmak ve güçlenmek ve bunu muhalefet konumlarında tutunarak gerçekleştirmek için kaygan bir zemine bastığı ortadadır. Buna karşın, aralarında temel sorunlarda ayrılıklar bulunmakla birlikte, bazı ortak hedeflerde beliren en geniş politik güçlerin işbirliği ve dayanışmasını yaratmayı amaçlayan bir politik hat, dün de geçerliydi, bugün de geçerlidir. Günümüzün politik saflaşmalarının sağ-sol ayrımında oluşmasını kışkırtan bir kampanyanın, sağın belirli kesimleri tarafından ısrarla yürütüldüğü dikkatten kaçmıyor. Bu kampanyanın amacının, politik rejimin antidemokratik özelliklerini, güç dayanaklarını, bu kapsamda ANAP'ı savunmak, bunların olabildiğine az zayiatla egemen olmasını sağlamak olduğu bellidir. Ülkemiz tarihi, belki de en keskin ve çatışmalı genel seçimini yaşamaya aday görünüyor. Kışkırtılmış bir sağ-sol kutuplaşmasıyla gidilecek bir genel seçim ortamında, sağdaki en büyük parti olarak kendisinin avantajlı olacağını hesap etmesi, ANAP'ın bu taktiği sürdürmesi için yeterlidir.
Sağ politik güçlere, bu arada DYP'ye karşı, ayrımlı ve özenli bir politika yürütmek, güncelliğini ve önemini korumayı sürdürüyor. DSP'nin yakaladığı olumlu halka budur. Kuşkusuz rejim sorunuunu anayasa sorunuyla özdeşleştirmek yeterli değildir ama, gereklidir. DSP bu halkayı muhalefet güçleri içinde kendisi için bir avantaja dönüştüremezse, bu onun demokrasi mücadelesinin asıl güçlerine karşı körlüğünden kaynaklanacaktır. SHP'yi ise, yaşadığı çok önemli iç dinamiği ve Kongre dönemecinden sonra, kitle mücadelesi konusundaki zaaflarını onarma, muhalefetin genişleyen kanatları karşısında daha uyanık bir politika izleme ve atak olma görevi bekliyor. Demokrasi güçlerini kavrayıp doğru hedeflere yöneltmek için, hem kitlelerin her zaman taşıdığı birikimin farkında olmak, hem de sosyalist politikanın taşıdığı olanakları iyi kullanmak gerekiyor.

AAFLI: Sendikal Harekete Uzanan El...

Halit Mısırlıoğlu'nun 1976'da Türk-İş yönetim kurulu toplantısına verdiği önergede, basında AAFLI yöneticisinin CIA ajanı olduğuna ilişkin yayınlara değinilmekte, AFL-CIO'ya bağlı üç enstitünün Amerikan hükümetinden kaynaklanan milyonlarca doları, işbirliği yaptığı işçi kuruluşlarını Amerikan çıkarlarının korunmasında kontrol altında tutabilmek amacıyla kullandıkları ve CIA ile ilintili oldukları belirtilmektedir.

CEMİL TURAN

AAFLI (Asya-Amerika Hür Çalışma Enstitüsü), Amerikan İşçi Sendikaları Konfederasyonu AFL-CIO'nun Asya ülkeleri sendikalarına yönelik faaliyetlerini yürüten enstitüsüdür. Aynı konfederasyonun Afrika ülkeleri sendikalarına yönelik AALC ve Güney Amerika ülkeleri sendikalarına yönelik çalışan AIFLD adlarında iki enstitüsü daha vardır. Bunlardan AALC, 1964'te AIFLD ise 1962'de kuruldu. Bu enstitüler Afrika ve Güney Amerika'da faaliyet gösteren çokuluslu Amerikan şirketlerinin desteğiyle kuruldular. Örneğin AIFLD'ye mali destek veren şirketler arasında ITT, First National City Bank, IBM, Pfizer ve D. Rockefeller ile P. Grace gibi ünlü zenginler vardı. Özel şirketlerle AFL-CIO'nun mali desteği dışında, enstitülerin gelirlerinin büyük bir kısmı bir Amerikan devlet kurumu olan AID'den (Uluslararası Kalkınma Örgütü) geliyor. Her iki enstitü de Latin Amerika ve Afrika'da Amerikan dış politikası ve büyük Amerikan şirketlerinin çıkarları doğrultusunda çalıştılar, Amerikan casusluk ve istihbarat örgütü CIA'nın sendikal örgütleri hedefleyen bir kolu olarak faaliyet göstermekle suçlandılar.

AID'den enstitülere akan paranın CIA kaynaklı olduğu yoğun biçimde tartışıldı. Örneğin bir işçi önderi olan ve AFL-CIO'nun uluslararası ilişkiler biriminde de çalışmış olan Amerikan Birleşik Otomobil İşçileri Sendikasının uluslararası ilişkiler müdürü Victor Reuter, AFL-CIO'nun uluslararası ilişkiler şubesini, CIA ile işbirliği yapmakla suçlamıştı. 1969 yılında ülkemizde Sol yayınevince "CIA: Vietnam'da Pasifikasyon ve Dünya İşçi Hareketleri" (D. Welsh-G. Morris) adıyla yayımlanan kitapta Reuter'in 22 Mayıs 1966 tarihli suçlaması aktarılmaktadır. AFL-CIO ile onun bazı kolları, "CIA'nın dış ülkelerde giriştiği gizli hareket için birer paravana vazifesi görmektedir."

Gerçekten, "AFL ile CIO'nun 1955 yılında konfederasyon halinde birleşmeden önceki ve birleştikten sonraki resmi politikası daima soğuk savaşı ve Amerika'nın bu soğuk savaş rotasındaki bütün askeri manevralarını desteklemektir." (Sayfa 36) Gerek bu kitapta, gerekse eski CIA ajanlarından Philip Agee'nin ülkemizde "CIA Günlüğü" adıyla yayımlanan kitabında, AFL-CIO'nun ve bağlı üç enstitünün ABD dış politikası doğrultusunda CIA ile ilişkileri ve yaptıkları işler çok sayıda örneklerle anlatılmaktadır. Nitekim CIA'nın 1977-1981 yılları arasında başkanlığını yapmış olan S. Turner de Cumhuriyet gazetesinde özeti yayımlanan ve yan sütunlarda görülen anılarının ilgili bölümünde, CIA'nın "paravan kuruluşlar" eliyle ABD dışındaki sendikalara dönük faaliyetlerini büyük bir rahatlıkla anlatmaktadır.

AFL-CIO ve bağlı enstitüler; AALC, AIFLD ve ülkemizde faaliyetini sürdüren AAFLI'nın CIA ile ilişkileri ABD'de bugün de tartışılmaktadır. Bu tartışmayı 14 Kasım 1985 günkü Cumhuriyet'te Amerika gezisi izlenimlerini yazan Şükran Ketenci özetliyor: "Konu bizim oralarda bulunduğumuz günlerde sendikal kamuoyunda da yaygın güncel tartışmalar arasına girdi. AFL-CIO genel kurulunda konfederasyonun dış politikası geniş bir biçimde tartışıldı. Bu sıralarda yapılan bir yayında, AFL-CIO'nun federal devlet bütçesinden aldığı paralar ile enstitüleri aracılığıyla yabancı ülkeler sendikalarına yönelik çalışmalarında CIA'nın güdümüne girdiği öne sürüldü. Azgelişmiş ülkelerdeki sendikalar yardım ederken, sağcı sendikaları destekleyerek bu ülkelerdeki doğal gelişimi engellediği, genel kurula getirilemeyen kulislerin yankı yaratan tartışması oldu."

AAFLI TÜRKİYE'DE

AAFLI ile Türk-İş'in ilişkileri, resmen 12 Aralık 1973 tarihinde resmi gazetede bu konuda hükümet kararnamesinin yayımlanması ile başladı. AAFLI ile Türk-İş'in imzaladığı "Teknik Yardım Sözleşmesi" gereğince yürütülen çalışmalar 12 Eylül döneminde hız kazandı. AAFLI eğitim seminerlerine katılan işçi-sendikacı sayısı AAFLI Program Summary adlı yayına göre, 1977'de 948, 1980'de 929 iken 1981'de 1289'a ve 1984'te 4.037'ye ulaştı. Türk-İş ile AAFLI arasında imzalanan sözleşme gereğince Türk-İş merkezinde bir dış ilişkiler müdürlüğü oluşturulmuştur. AAFLI'nın eğitim seminerleri arasında "liderlik eğitimi" de bulunuyor. Bu seminerlerde işçi ve temsilci düzeyinden başlayarak, geleceğin "uygun" sendikacılarının belirlendiği ve eğitildiği söylenmektedir.

AAFLI'nın Türk-İş'e mali yardımı ise, şu faaliyet ve birimlerde toplanmaktadır: Araştırma müdür-

lüğü idari ve personel giderlerinin bir bölümü, aynı şekilde uluslararası ilişkiler müdürlüğü, basın merkezi ve kadın işçiler bürosunun giderlerinin bir bölümü, Türk-İş dergisi ve bazı yayınların basım giderlerine katkı ile fotokopi makinası türünden bazı giderler.

AAFLI'nın yardımına ve yürüttüğü faaliyetlere bakıldığında, milyarlarca liralık mali gücüyle Türk-İş'in bu küçük çaptaki mali yardımlara ihtiyacı olmadığı, AAFLI'nın düzenlediği seminer, sempozyum türünden çalışmaları da kendi başına rahatlıkla yapabileceği, AAFLI'nın "danışmanlığına" ve "teknik yardımına" ihtiyacı olmadığını görebilmek mümkündür. Üstelik bir sendikal kuruluş olduğu öne sürülen AAFLI, ülkemizde işçi hak ve özgürlüklerindeki kısıtlamalara karşı çıkmayarak, 12 Eylül'ün sıkıyönetimli koşullarında daha güvenceli bir çalışma ortamı bulmuş, rejimden destek görmüştür. Batı dünyasının tutucu işçi konfederasyonu ICFTU bile Türk-İş'i uyaran, hak ve özgürlüklerin işçi sınıfımızın elinden alınmasına tepki gösteren dayanışmacı bir tutum içinde olurken, AAFLI oralı bile olmamıştır. Yönetim de bu konuda çok net bir tutum takınmış ve sendikaların AAFLI'nın arada olmadığı uluslararası ilişkilerine yasaklayıcı bir yaklaşım içinde olmuştur. Örneğin, Tez Koop-İş sendikasının aynı işkolundaki Amerikan sendikası ile arada AAFLI olmaksızın düzenlediği 1985 Ekim'indeki seminere katılmak için gelen Amerikan sendikacısı Mr. Green'e konuşma izni verilmemiştir. Bu, uzun zamandır bir Amerikan sendikası ile bir Türk sendikasının doğrudan ilişkiye geçmesinin ilk örneği idi, o da önlendi.

AAFLI NE İÇİN TÜRKİYE'DE?

AAFLI'nın Türkiye'deki ilk direktörü Emmanuell Boggs'tu. Diğer sayfalarda görülecek olan, "CIA ve Türkiye'de Emek" başlıklı makalede de vurgulandığı gibi, Boggs bir CIA ajanıydı. Türkiye Gazeteciler Sendikası Ankara Şubesinin 1976 yılında çıkardığı bir broşürde de Boggs'un CIA ajanı olduğu belgelenmişti. Boggs'tan sonraki AAFLI Türkiye direktörü ise, ilk olarak Güney Vietnam'da çalışmıştı. AAFLI'nın 1968'de kuruluşundan sonraki ilk çalışma alanı da bu ülke olmuştu. Daha sonra Güney Kore, Filipinler ve dördüncü olarak da Türkiye'de faaliyetlerine başladı. AAFLI Program Özeti adlı yayına göre, bu kuruluş şu ülkelerde bugün "işbaşında": Bengladeş, Kıbrıs, Hindistan, Endonezya, Güney Kore, Malezya, Filipinler, Portekiz, Güney Pasifik adaları, Sri Lanka ve Tayland. 1983-84 yılları arasında bu ülkelerde toplam 2.238 seminer düzenleyen AAFLI'nın bu seminerlerine katılımcı sayısı ise 78.168 olarak görünüyor.

Türkiye açısından, burada ilginç ya da çelişkili olan bir nokta ise, kendimizi Avrupalı saymamıza ve Asyalı olarak nitelendiğimizde resmi çevrelerce tepki gösterilmesine karşın aynı yönetim çevreleri, Türkiye'nin Asya ülkelerine yönelik bir kuruluş olan AAFLI içinde Asya ülkesi olarak yeralmasına hiç ses çıkarmamasıdır. Asyalı olmamızı isteyen Amerika olunca, sorun çıkarılmadığı görülüyor.

Türk-İş'in ve bağlı sendikalarının, AAFLI'nın, ne önemsiz miktarlardaki mali yardımlarına ne de danışmanlığına ihtiyacı olmamasına karşın ülkemizde el üstünde tutulması ne ile açıklanabilir? Arayış dergisinin 22 Ağustos 1981 tarihli sayısındaki şu cümleler dikkat çekicidir: "Diğer taraftan, geçen yılın sonlarına doğru Urfa'da gözaltına alınan AAFLI görevlisinin acaba buradaki görevi neydi, ne yapıyordu? Halen Adana'da bulunan bir diğer AAFLI görevlisi ise, AAFLI yardımıyla, pamuk toplayıcısı geçici işçilere verilen 200 çadırın kazıklarını mı kontrol ediyor? 'Gayelerine ulaşmak için' nedir bu uzmanların sendikal faaliyetleri ve sorumlulukları Urfa ve Adana illerimizde diye hiç düşünülmez mi?"

AAFLInın Türkiye'de faaliyet göstermesinin sendikacılığımıza, onun bağımsız ve kendi çıkarları yönünde gelişimine faydalı olduğu

CIA ajanı Turner'ın itirafları

AMERİKAN istihbarat ve casusluk örgütü CIA'nın Carter döneminde ve 1977-1981 yılları arasında başkanlığını yapan Turner'in anıları kitap halinde ABD'de yayımlandı. Bu kitabın bir özeti de Cumhuriyet gazetesinde 26-28 Ocak 1986 günleri yayımlandı.

Turner anılarında aynen şöyle diyor:

"1967 yılında, CIA'nın 'yurt dışındaki 'yararlı ve dost unsurları' *desteklemek için harcadığı para yılda 10 milyon dolara yükselmişti. Bu paranın büyük bir bölümü bizim sendikalar, öğrenci dernekleri, özel kuruluşlar aracılığıyla yurt dışındaki benzeri kuruluşlara aktarılıyordu. Bizim sendikalar, dernekler bir tür paravan kuruluş görevi yaparak, paranın kaynağının CIA olduğunun öğrenilmesini önlüyorlardı. Böylece bizden para alan yabancı sendika ve derneklerin* 'Amerikan kuklası' *şeklinde anılmasını önlüyorduk.*

Bu öylesine büyük bir operasyondu ki, Ford, Rockefeler ve Carneige vakfı dışında yabancılara burs veren kurumların 1963-1967 arasında harcadığı paranın üçte biri CIA'dan gitmişti."

İtiraf birinci elden gelince sormak gerekiyor: AAFLI da bu "paravan kuruluş"lardan biri mi?

"CIA projeleri için AID fonları"

ABD'de yayınlanan The Post-Dispatche gazetesinin Washington muhabiri Richard Dudman'ın 13 Nisan 1969 tarihli haberi. Haberin başlığı: "CIA Projeleri için AID Fonları." Muhabir, bir Amerikan devlet kurumu olan Uluslararası Kalkınma Örgütü AID'ın fonlarının, Amerikan İşçi Sendikaları Konfederasyonu AFL-CIO tarafından kurulan ve aralarında AAFLI'nın da bulunduğu bir grup bölgesel çalışma enstitüsü aracılığıyla Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerindeki sendikacılık hareketlerini denetlemek için kullanıldığını yazıyor. Muhabir, böylece Amerikan merkezi istihbarat ve casusluk örgütü CIA'nın parasının AID aracılığıyla yukardaki amaç için aktığını belirtiyor.

söylenebilir mi? Burası çok kuşkuludur. Ancak AAFLI'nın elinden geleni yaptığı tartışılamayacak denli doğrudur.

AAFLI ile ilişkiler şimdiye dek Türk-İş genel kurullarına bu boyutlarıyla bildiğimiz kadarıyla gelmemiştir. dahası, Türk-İş içinde yeterince tartışıldığı bile söylenememektedir. Bunun bir istisnası, 1976 yılında Temmuz ayında Yol-İş Federasyonu genel başkanı Halit Mısırlıoğlu'nun Türk-İş yönetim kurulu toplantısına verdiği ve AAFLI ile yapılan sözleşmenin feshini isteyen önergesidir. Mısırlıoğlu'nun önergesinde, basında AAFLI Yöneticisinin CIA ajanı olduğuna ilişkin yayınlara değinilmekte, AFL-CIO'ya bağlı üç enstitünün Amerikan hükümetinden kaynaklanan milyonlarca doları, işbirliği yaptığı işçi kuruluşlarını Amerikan çıkarlarının korunmasında kontrol altında tutabilmek amacıyla kullandıkları ve CIA ile ilintili oldukları belirtilmektedir. Mısırlıoğlu AAFLI ile ilişkilere Türk-İş'in son genel kurul raporunda hiç değinilmemiş olmasının ilgi çekici olduğunu dile getirdiği önergesinde şöyle demektedir: "... Türkiye üzerinde oynanması muhtemel oyunlara Türk işçisinin alet edilmesine fırsat vermemek için Türk-İş'in AAFLI ile imzalamış olduğu 'teknik Yardım Sözleşmesi'nin vakit geçirilmeden feshedilmesi zorunludur."

AAFLI'nın asıl emellerinin ne olduğunun açıklanarak sendikacılarımızın uyarılması zorunludur. Bütçesi Amerikan devletinden gelen AAFLI'yla, Türk-İş'in imzaladığı sözleşmenin feshedilmesi; hem sendikaların işverenler, kendi devleti ve yabancı devletlerden mali ve örgütsel bağımsızlığı açısından, hem de ulusal onur ve ulusal bağımsızlık açısından talep edilmelidir. Türk-İş içinde bugün artan ölçülerde "partilerüstü sendikacılık" reddedilir, en azından tartışılırken, o anlayışın kaynağı olan ABD'nin ülkemizdeki sendikalar üzerinde bu işlevle bekçilik yapmakla görevlendirdiği AAFLI ile ilişkilerin kesilmesi, tek tek her sendikanın ve Türk-İş'in duyarlıca ele alması gereken bir konudur. Çünkü AAFLI, AFL-CIO'ya bağlı diğer iki enstitü gibi şaibelidir. CIA ile ilişkilidir, ABD devletine ve onun çıkarlarına bağlıdır.

Bu yılın sonuna doğru yapılacak olan Türk-iş Genel Kurulunun gündemine alınması gereken konulardan biri de, AAFLI ile yürütülen ilişkilerin sona erdirilmesi olmalıdır. ●

Alpaslan Işıklı

"Sakıncalı olan, sendika hareketinin bir yabancı devletin uydusu haline gelmesine yolaçacak ilişkilerdir..."

Sendikaların gerek devlet ve gerekse işverenler karşısında bağımsız olmaları, gerçekten sendika sayılabilmelerinin ilk ve en temel koşuludur....Herhalde bu yalnızca Türk devletini hedefleyip, Amerikan devletinin Türk sendikalarıyla dilediği gibi bağlantı içinde olabileceği anlamına gelmez.

Asya-Amerika Hür Çalışma Enstitüsü'nün (AAFLI) Türkiye'deki faaliyetleri üzerine, Siyasal Bilgiler Fakültesi eski öğretim üyesi Alpaslan Işıklı'nın görüşlerine başvurduk. Işıklı Ankara temsilcimiz Cemil Turan'ın sorularını yanıtladı.

Gün: Daha önce, AAFLI'yı eleştiren bazı yazılarınız çıktı. AAFLI'nın ülkemiz sendikalarıyla ilişkilerine niçin karşısınız? Karşı olma nedenlerinizden sözeder misiniz?

Işıklı: AAFLI, Amerikan hükümetinin mali desteğiyle ayakta duran vakıf statüsünde bir kuruluştur. Ayrıca, Güney Amerika'da ve Afrika'da faaliyet gösteren benzer nitelikteki örgütlerin bazı Amerikalı ünlü zenginlerden ve çokuluslu şirketlerden yardım gördükleri bilinmektedir. Kaldı ki AAFLI'nın, resmi Amerikan dış politikasını yürütmenin bir aracı olduğunu kanıtlayan sayısız olay ve belge mevcuttur.

Öte yandan, sendikaların gerek devlet ve gerekse işverenler karşısında bağımsız olmaları, gerçekten sendika sayılabilmelerinin ilk ve en temel koşuludur. Bu ilke, uluslararası geçerlilikteki bazı temel metinlerde ifadesini bulduğu gibi, ülkemizde yürürlükte bulunan sendika mevzuatı tarafından da reddedilmiş değildir. Gerçekten, 2821 sayılı yasa da sendikaların devletten mali yardım görmelerini yasaklamıştır. Herhalde bu yasağın yalnızca Türk devletini hedef aldığı, Amerikan devletinin Türk sendika-

larıyla dilediği gibi bağlantı içinde olabileceği iddia edilemez.

Demek oluyor ki AAFLI ile bazı ulusal sendika örgütlerinin ilişkilerine karşı olmak, her şeyden önce bir ilke sorunudur. Sendikal hak ve özgürlüklerinden yana olmak sorunudur. Bunun anti-amerikan olmak veya olmamakla bir ilgisi yoktur. Böyle bir tavır ortaya koymak için, ABD'nın emperyalist bir ülke olduğu, kendi büyük devlet çıkarları uğruna bizim gibi ülkelerde gözünü kırpmadan demokratik hak ve özgürlüklerin tahribine yönelik tertipler içinde olabileceği gibi tahlilleri benimsemiş olmaya da gerek yoktur. Demokrasiye inançla bağlı olan herkes, her durumda, sendikaların bağımsızlığı ilkesinden yana olmak zorundadır.

AAFLI, ülkemizde sendikal faaliyetlerintümüyle askıya alındığı 12 Eylül'ü izleyen dönemde en büyük atılımını yapmıştır.

Gün: AAFLI'nın sendikalar bünyesinde böylesine aktif bir konum kazanabilmiş olmasını nasıl açıklıyorsunuz?

Işıklı: Bu tamamen hükümet desteğiyle ve bir bakıma zorlamasıyla sağlanan bir başarıdır. Unutmamak gerekir ki AAFLI, ülkemizde sendikal faaliyetlerin tümüyle askıya alındığı 12 Eylül'ü izleyen dönemde en büyük atılımını yapmıştır.

Geçenlerde AAFLI ile birlikte düzenlenen bir sendika eğitim faaliyetine konuşmacı olarak çağrıldım. Tabii, her zaman olduğu gibi, katılamayacağımı söyledim. Ancak, manidar nokta şu: Davet, seminerin başlamasından birkaç gün önce yapılmıştı. Herhangi bir sendikanın normal bir eğitim faaliyeti olsa, 15 gün önceden güvenlik makamlarına nüfus cüzdanı örneğiniz verilerek başvurulması, izin alınması ve dersinizi bilinen sayısı çoğu kez dörde beşe varan emniyet görevlilerinin yakın ilgisi altında, teyp vs. vızıltıları arasında sanki bir suç yuvasındaymışsınız gibi yapmanız gerekmektedir. Sendikaların böyle normal faaliyetlerinin kamuoyunda yankılanmaması için, yalnız TRT'de değil, hiç ummadığınız bazı bazı basın organlarında bile sistematik bir sansür uygulanır.

Ama, AAFLI ile iş tutan bir sendika iseniz hiçbir mesele yok. Herhangi bir bürokratik engelle karşılaşmanız söz konusu olmadığı gibi, valilerin, kaymakamların katıldığı davullu zurnalı törenlerle faaliyetinizi sürdürebilirsiniz. Ayrıca, en sıradan faaliyetiniz bile televizyondan ilan edilir, reklamınız yapılır. Bu koşullarda sendikaların AAFLI ile işbirliğine zorlandığını söylemek elbette ki yanlış olmaz.

Gün: Sendikaların AAFLI'dan sağladığı mali desteğin ve uzmanlık desteğinin bu işbirliğinin sağlanmasında katkısı yok mudur?

Işıklı: Gerçekte, sendikaların AAFLI'nın mali desteğine hiçbir ihtiyaçları yoktur. Sendikaların çoğu, artık eğitim tesisleri, tatil kampları, öğrenci yurtları...kurabilecek kadar mali bakımdan güçlü olduklarını göstermişlerdir. Yeter ki bu olanaklar, bir yolu bulunup da ellerinden alınmasın. Buna karşılık, AAFLI'nın sendikalara mali katkıları devede kulak derecesindedir. Ancak, nedense bu yolla sağlanan bir projeksiyon makinesinin, bir tepegözün ayrı bir yeri olmaktadır. Ancak, sendikalara katkı olarak değil de bazı kişilerin AAFLI'ya hizmetleri karşılığı yüksek bedeller ödeniyorsa, onu bilemem.

Uzmanlık desteğine gelince, durum ortadadır. AAFLI'nın katkısıyla gerçekleştirilmiş tek bir ciddi uzmanlık çalışması gösteremezsiniz. Bu alanda, işçi hareketine ve ülkemize yararlı çalışmaların hepsi, AAFLI dışında yerli uzmanlar tarafından üretilmiştir. Kaldı ki AAFLI da faaliyetlerinde geniş ölçüde Türk uzmanlar kullanmaktadır. Bu kişiler gerçekten değerli kişiler ise AAFLI'nın vizesine gerek olmadan katkıda bulunabilmeleri gerekir.

Türk sendikacılığı "büyük birader"in eteğine yapışmadan da yürüyebileceğini ısrarla kanıtlamak zorundadır.

Gün: Bu durumda sendikalar her türlü uluslararası ilişkiye kapalı olmalılar demiyorsunuz herhalde?

Işıklı: Kuşkusuz, demiyorum. Sendikaların, uluslararası düzeyde

International Union of Food & Allied Workers' Associations

IUF UITA IUL

news bulletin

editorial

"If you lie down with dogs, you get up with fleas"

Bir Amerikan halk deyişi: "İtle yatan bitle kalkar"

TÜRKİYE'den Tek Gıda-İş sendikasının da üye olduğu, ICFTU'ya bağlı Uluslararası Birleşik Gıda İşçileri Sendikası IUF'un 1986 yılında yayınladığı 1-2 nolu haber bülteninde Amerikan İşçi Sendikaları Konfederasyonu AFL-CIO'nun Fransa ve diğer ülkelerdeki sendikalara gizli yardımları konu ediliyor. Paris.'te yayınlanan Liberation gazetesinin AFL-CIO'nun Fransa ve diğer ülkelerdeki işçi sendikalarına el altından yaptığı yardımı açıklamasına değinen haber bülteni, AFL-CIO'nun mali yardımının ona gerçekten gerek duymayanlara yapıldığının su götürmez bir gerçek olduğunu belirtiyor. Bu bağıştan en büyük yardımı alan Force-Ouvriere Fransa'nın ikinci en büyük ulusal sendikası. Aynı durum Basklı ELA-STU ve öğretmen sendikası UGT için de geçerli. Haber bülteninde AAFLI'nın Filipinlerdeki gerici sendikaya milyonlarca dolar akıtması eleştirildikten sonra şöyle deniyor: "AFL-CIO kendi özüne ve gerçek hedeflerine uyan bir dış politika seçince, gizli kapaklı yardımlar durdurulunca ve örgütün her düzeyinde demokratik ilkeler egemen olunca, uluslararası işçi hareketi önemli ve büyük bir savaştan zaferle çıkacaktır."

Uluslararası Birleşik Gıda İşçileri Sendikasının haber bülteninin başlığı, "itle yatan bitle kalkar". Bu halk deyişi aracılığıyla AFL-CIO ve bağlı enstitülerle yürütülen ilişkilerin, bu ilişkileri yürüten ülkelerin sendikalarına kazandıracağı birşey olmadığı vurgulanmak isteniyor.

diğer ülke sendikalarıyla ilişki kurmaları, uluslararası düzeyde örgütlenmeleri, sendika özgürlüğünün ayrılmaz bir parçasıdır. Sakıncalı olan, sendika hareketinin bir yabancı devletin uydusu haline gelmesine yolaçacak ilişkilerdir.

Ne var ki AAFLI'nın faaliyetleri, daha önce de değindiğim gibi, her türlü teşvikten yararlandığı halde; sendikaların, sendika özgürlüğünün doğal uzantısı olan faaliyetlerine kuşkuyla bakılmaktadır. Eğer normal bir sendikacı ise, Amerikalı da olsa, Türk sendikacılığıyla ilişkilerinde çeşitli yasak ve engellerle karşılaşmaktadır.

Gün: Bu konunun geleceğini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Işıklı: Türk sendikacılığı "büyük birader"in eteğine yapışmadan da yürüyebileceğini ısrarla kanıtlamak zorundadır. Bu konuda en büyük sorumluluk aydınlara düşmektedir. Böyle bir gidişten kimse yararlı çıkmaz. Bu gidişin sonunda, ülkemizde -sağcı olsun, solcu olsun- gelecekteki iktidarların, işçilerle diyalog gerektiğinde Türk-İş genel merkezini değil Washington'u aramak zorunda kalabilecekleri bir noktaya varılabilir. Zaten, Özal hükümeti, Türk-İş'den gelen görüşme taleplerini elinin tersiyle itmeye çoktan başlamıştır. ●

"Denizaşırı ülkelerin işçilerine uzanan el"

14 NİSAN 1969'da ABD'de yayımlanan The Post-Dispatch gazetesinin Washington muhabiririn haberi. Başlık: "Denizaşırı Ülkelerin İşçilerine Uzanan El". Üst başlık: "AFL-CIO'yu (Amerikan İşçi Sendikaları Konfederasyonu) Kullanan Nixon" Muhabir Richard Dudman'ın haberinin spotu ise şöyle: "Başkan Richard Nixon, bir önceki Demokrat Parti iktidarı sırasında ortaya atılan, AFL-CIO'nun denizaşırı ülkelerin işçi etkinliklerinde hükümetin ana organı gibi kullanılması formülünü kabul ediyor."

CIA ve Türkiye'de Emek

AAFLI'nın Türkiye'deki resmi çalışmalarını başlattığı Mayıs 1972 konferansını izleyen günlerde, AAFLI-Türk-İş Veri ve Araştırma Merkezi kuruldu. Kuruluşu denetim altında tutan CIA ajanı Boggs'un denetiminde çalışmış olan Şili'dekine benzer bir kuruluşun bilgileri, Allende'nin devrilmesinden sonra gizli polis servisi DINA tarafından binlerce sendikacı ve işçinin katledilmesinde kullanılmıştı.

John Kelly tarafından kaleme alınan aşağıdaki makale, Amerika Birleşik Devletlerinde yayınlanmakta olan "Casuslara Karşı" (Counter Spy) adlı derginin ilkbahar 1980 (cilt 4, no:2) sayısından alınmıştır. Kelly bu yazısında 1970'lerin başından buyana ülkemizde faaliyetini sürdüren AAFLI (Asya-Amerika Hür Çalışma Enstitüsü)'nin Türkiye'deki rolünü inceliyor. Bu belgenin tam metnini okuyucularımıza sunuyoruz.

AAFLI, George Meany'nin (AFL-CIO, Amerikan İşçi Sendikaları Konfederasyonu Başkanı) ABD'nin Vietnam'daki savaşına verdiği desteğin somut bir ifadesi olarak ortaya çıkmıştır. AAFLI ilk bölge bürosunu SAYGON'da açtı ve örgütün paraları o zamanki Vietnam İşçi Konfederasyonu CVT başkanı ve CIA (Amerikan Merkezi İstihbarat Örgütü) ajanı Tran Quoc Buu'nun cebine akmaya başladı. "Buu ve CVT, gerçekte Thieu rejiminin ve ABD hükümetinin "işçi kolu" olarak görev yapmaktaydılar ve CVT'nin de başlıca amacı işçi direnişleri ve grevleri en kısa yoldan kırabilmekti." (1)

AFL-CIO'nun, Amerikan Hür Emeğin Gelişimi Enstitüsü (AIFLD, Latin Amerika ülkelerine yönelik) gibi, AAFLI de eski CIA görevlisi Philip Agee tarafından "AID'in (Amerikan Uluslararası Kalkınma Örgütü) finanse ettiği CIA kontrolündeki çalışma merkezi" olarak tanımlanmıştır. (2) AAFLI'nın uzun yıllar başkanlığını yapmış olan George Meany ise, CIA'nın uluslararası işçi operasyonlarını yürüten en büyük işbirlikçi ajanıdır. (3) AAFLI'nın Meany'den sonraki başkanı ise UNITA'daki (Angola) CIA ajanı Jonas Savimbi ile yakın ilişkiler içinde olan Lane Kirkland'dır. AAFLI'nın kuruluşundan buyana yönetim kurulu başkanlığını yürüten Morris Paladino da Amerikalılararası Bölgesel İşçi Örgütünü (ORIT) kontrol için eski CIA sorumlusu idi. (4)

AAFLI'nın Türkiye bölge sorumlusuna gelince, o da Agee tarafından "CIA'nın sabık değerli malı" olarak nitelendirilen, eski ABD Devlet Çalışma Müdürlüğü yetkilisi Emanuel Boggs'du. (5) Boggs aynı zamanda AIFLD'nin CIA güdümündeki Front Royal Enstitüsünün eski müdürü idi ve AIFLD'nin CIA ile yakın ilişkilerini sergilemiş olduğu Şili'de görev yapmıştı.

Boggs'tan sonraki AAFLI Tür-

AAFLI, eski bir CIA görevlisi olan Philip Agee tarafından şöyle tanıtılmıştı: Amerikan Uluslararası Kalkınma Örgütü AID'ın finanse ettiği CIA kontrolündeki çalışma merkezi.

AAFLI'nın ilk Türkiye bölge sorumlu içinse, Agee şunları söylüyordu: CIA'nın sabık değerli malı.

kiye bölge sorumlusu Tom Miller ise, daha önce Güney Vietnam'da CVT ve onun başkanı Tran Quoc Buu ile çalışmış biriydi. (6) Miller Vietnam'dan sonra, işçi haklarının bulunmadığı ve AAFLI ile çalışan sendikalarda CIA ajanlarından geçilmeyen Kore'de görev yapmıştı (7)

AAFLI Türkiye'deki resmi çalışmalarını Türk-İş ve ona bağlı 44 sendikanın "liderleri"nin katıldığı 1972 Bahar seminerinden sonra başlattı. (8) Seminerde alınan kararlar uyarınca, AAFLI yönetiminde bir dizi konferans ve eğitim programı başlatılmıştı. AAFLI'nın ekonomisti David Kaplan'ın gözetiminde gerçekleştirilen bu seminerler sözleşme etüdü, iş analizi, iş değerlendirmesi, iş belirlemesi, iş tanımlarının yazılması, zaman ve hareket etüdü, bölgesel ve endüstriyel ücret karşılaştırmaları, asgari ücret kavramı, şirketin mali raporlarını okuma, üretkenlik ve üretim ve KİT'lerin muhasebe sistemleri gibi konuları kapsamaktaydı. (9)

Kuşkusuz AAFLI'nın kapitalist ekonomistlere verdirdiği bu eğitim sıradan işçiler için hiçbir anlam ifade etmiyordu. Örneğin ne sendikal örgütlenme, grev örgütlenmesi ya da ücretler, hastalık izinleri, fazla mesai ücretleri, ilaç-doktor yardımları, işsizlik ödentileri, çocuk bakımı, güvenli ve sağlıklı iş koşulları hakkında herhangi bir eğitim verilmiş, ne de işçiler bir şirketin varlıkları ve kârı ile kendi ücretleri arasında orantılı, eşit bir ilişki olup olmadığını anlamak amacıyla şirket kayıtlarının nasıl inceleneceği konusunda aydınlatılmışlardı.

Tüm bunlar işçi örgütü görünümündeki AAFLI'nın aslında patron yanlısı bir politikası olduğunu gözler önüne sermekte, bunun da ötesinde AAFLI'nın neden CIA ile birlikte çalıştığını da açıklamaktadır.

Morris Paladino: AAFLI'nın 15 yıllık genel direktörlüğünü yapmış CIA ajanı. 30 Haziran 1985 tarihinde bu görevinden emekliye ayrıldı.

AAFLI Türkiye'de Türk-İş'le olan çalışmalarını sıradan sendikacılarla değil, seçilmiş bazı liderle yürütmüştür. AFL-CIO, AAFLI aracılığıyla Türkiye'de ayrıcalıklı bir işçi aristokrasisi kurmaya çalışmıştır. Doğal olarak böylesi bir seçkin azınlığı idare etmek, ABD dış politikasının ve patronların çıkarları doğrultusunda yönlendirilmelerini sağlamak çok daha kolaydır.

Tekrar vurgulamakta yarar vardır ki, sıradan sendika üyelerinin büyük çoğunluğu, ABD'de bile AAFLI'nın sendika liderlerini parmağında oynattığından ve başvurduğu çeşitli entrikalardan habersizdir. Bu nedenle burada amaç Türk-İş'i karalamak değil, ancak CIA ve Amerikan şirketlerinin etkili silahı AAFLI tarafından kullanılan ve sömürülen Türk-İş üyelerini uyarmaktır. AAFLI ya da CIA'nın, kendi sendikaları üzerindeki etkisi ve kontrolü, sömürülmelerini ve temel işçi haklarından yoksun kalmalarını alabildiğine kolaylaştıracağından, tüm bu açıklamalar sıradan sendikacılar için yaşamsal bir önem taşımaktadır.

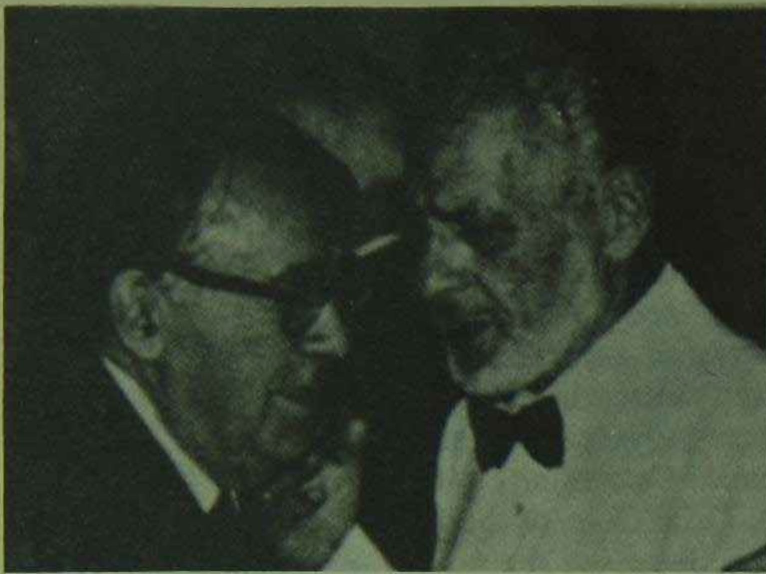
Yukarıda da sözedildiği gibi AAFLI'nın Türkiye operasyonları 23-27 Mayıs tarihleri arasında İzmir'de toplanan 1972 Bahar konferansı ile başlamıştı. (10) Bu konferansı AAFLI'nın Filipinler'deki çalışmalarına da büyük önem verdiğini söyleyen CIA görevlisi Morris Paladino da izlemişti. (11) Ancak Paladino, Filipinli sendikacıların 1970 yılında AAFLI'nın CIA ile olan ilişkilerini açığa çıkardıklarından hiç sözetmez.(12)

1972 konferansı öncesinde, Paladino 1971 yılında Türkiye'ye gelmiş ve ziyareti hakkında şunları söylemişti: "Terörist eylemlerin sürdüğü ve sıkıyönetimin ilan edildiği bir dönemde Ankara'ya geldim ve aşağı yukarı hergün Türk-İş'in liderleri ile temas kurdum." (13)

O dönemde ne Paladino ne de AAFLI, sıkıyönetimin ilanına karşı çıkan tek bir söz etmişti. Aslında AAFLI, kendi etkinliklerini engellemediği sürece hiçbir sıkıyönetim ilanına karşı çıkmaz. Tam tersine, Güney Kore'de olduğu gibi, sıkıyönetim AAFLI'nın daha etkin çalışabilmesine zemin hazırlar. Oysa, sıkıyönetimler tarafından tüm grevler yasadışı ilan edilmekte, temel işçi haklarının çoğunluğu askıya alınmaktadır. Bu da AAFLI'nın işçi yanlısı bir örgüt olarak ortaya çıkmasının bir aldatmacadan öteye gitmediğini bir kez daha gözler önüne seriyor. Üstelik AAFLI, yaygın hizmet götürdüğü ve işçilerin sorun ve gereksinimleri ile ilgilendiği izlenimini vererek, sıkıyönetim koşulları altında sendikal etkinliğini arttırdığını iddia ediyor. Ancak bir sendika, eğer işçilerin çıkarları için gerektiğinde grev yapamıyorsa, diğer sendikal etkinlikler ne ifade eder ki? Zaten AAFLI da sıkıyönetim dönemlerinde işçilerin çalışma koşulları ne denli zorlu olursa olsun, greve gidilmesini hiç düşünmüyor bile.

Şunu da belirtmeliyiz ki, CIA ve tüm baskı rejimlerinin yaptığı gibi Paladino da, Türkiye'deki işçi muhalefeti de dahil olmak üzere tüm muhalif etkinlikleri "terörist eylemler" sınıfına sokmuştu.

Agee'nin kitabınca CIA ajanı olduğu açıkça belirtilmesine karşın, daha sonraları Paladino, Türk-İş'in 1976 yılı 12-18 Nisan tarihleri arasında toplanan 10. olağan Kongresine konuşmacı olarak davet edilmişti. (14) O zamanki Türk-İş Başkanı Halil Tunç, Kutay Aksel ile birlikte AAFLI tarafından Paladino ve George Meany ile kişisel görüşmelerde bulunmaları amacıyla ABD'ye gönderilmişti. (15) Aynı yıl (1977'de) o zamanki Türk Tarım İşçileri Sendikası Başkanı Binali Yağışhan ve Türk Belediye İşçileri Sendikası Başkanı Fuat Alan da, gene AAFLI tarafından 8-13 Aralık tarihleri arasında Los Angeles'da toplanan AFL-CIO'nun iki yılda bir toplanan 12. Kongresine katılmak ve Paladino ile görüşmek üzere ABD'ye gönderilmişlerdir. (16) 1977 yılında AAFLI'nın ABD'deki merkezini ziyaret edenler arasında Türk-Metal'den Ergun Tatarer,

Irving Brown (solda) : 1950'li yıllarda Türk-İş'in kuruluşunda etkili olan ve şu anda AFL-CIO Uluslararası İlişkiler Müdürlüğü görevini üstlenen CIA ajanı, Morris Paladino (sağda)

Fevzi Korkmaz, Abdurrahman Ünlü ve Türk-İş'in Uluslararası İlişkiler Daire Başkanı Metin Ogan da bulunmaktaydı. (17)

23-27 Mayıs 1972 Konferansına katılan AAFLI'nın Paladino dışındaki bir diğer temsilcisi, İstanbul Üniversitesi Çalışma İlişkileri Profesörü Dr. Toker Dereli'nin yardımcılığını yaptığı David Kaplan'dı. (18) Konferansta yeralan diğer Türk-İş yöneticileri ise Başkan Seyfi Demirsoy, Genel Sekreter Halil Tunç, Eğitim Sekreteri Kaya Özdemir ve Eğitim Müdürü Ferit Azkara idi. (19)

Mayıs Konferansını takiben, Emanuel Boggs denetiminde ulusal bir AAFLI-Türk-İş Veri ve Araştırma Merkezi kuruldu. Toplu sözleşmelerin derlenip incelenebilmesi anlamında yararlı bir girişim olması beklenilen böylesi bir kurum, örneğin bir zamanlar Boggs'un çalışmış olduğu Şili'de AIFLD ve Şilili yardımcıları tarafından sendika üyeleri hakkında, ilk başta zararsız görünen bir dizi bilgi toplanmıştı. Ancak Başkan Allende'nin devrilmesinden sonra bu bilgilerden bazıları DINA (Gizli Servis) tarafından binlerce işçinin tutuklanması hatta öldürülmesinde kullanılmıştı. Bu nedenle Türk işçileri AAFLI-Türk-İş Veri Merkezine akan anket formlarına karşı dikkatli olmalıdırlar.

20 Ağustos 1975'de AAFLI, Türk-İş'le birlikte Ankara Bölgesi Tüketici Kooperatifleri Federasyonu Tukobirlik'i kurdu. (22) Bu girişim Sadık Şide (Türk-İş), Hüseyin Polat (AAFLI Kooperatifçilik Uzmanı), Ethem Ezgü (Türk-İş), Turan Albayrak (Tukobirlik) tarafından düzenlenen bir basın toplantısı ile duyuruldu. AAFLI'nın kuruluşuna öncülük ettiği örgütlerin özel bir önemi vardır. Tarım alanında, AAFLI, Türk Tarım İşçileri Sendikası Tarım-İş'in yöneticileriyle yakın işbirliği içine girmiştir. (23)

Tukobirlik'in kurulmasından sonra, AAFLI'dan Tom Miller ve Frank Anastasio, birlik başkanı Hüseyin Ekşi ve İzmir Karayolu İşçileri Sendikasından Mustafa Kundakçı ile birlikte İzmir Bölgesi Kooperatifleri Federasyonunun kuruluşu için çalışmışlardır. (24) (Kundakçı daha sonra İzmir'de Çimento ve Çini İşçileri için Türk-İş ve AAFLI'nın birlikte gerçekleştirdiği bir eğitim programını yönetmişti.) (25)

1975'de ayrıca AAFLI'nın "Türk-İş'le yakın ve sürekli işbirliği" politikasının bir sonucu olarak Türk-İş den Hüseyin Elbek, Tarım-İş'den Yalçın Gürpınar, Teksif'den Emre Kocaoğlu ve Tek Gıda-İş'ten İbrahim Uluç, eğitim amacıyla ABD'ye gönderilmişlerdir. (26) Bunlar Washington eyaletindeki AFL-CIO İş Çalışmaları Merkezi ve Wisconsin Üniversitesi İşçi Okulunda çeşitli kurslar görmüşlerdir.

Türk-İş 1979'da Ankara'da yaptığı 11. Olağan Genel Kuruluna aralarında Morris Paladino ve AFL-CIO Başkan Yardımcısı John O'Donnel'in de bulunduğu 20 yabancı sendikacı katılmıştır. (27) Bu Genel Kurulda, Halil Tunç'un yerine Başkanlığa İbrahim Denizcier getirildi. (28) Denizciler Tek Gıda-İş Başkanı idi ve AAFLI ve özellikle onun temsilcilerinden Maida Kemp ile yakın ilişkiler içindeydi. (29) Genel Kurulda yeniden seçilenler arasında Sadık Şide (Genel Sekreter), Ömer Ergun (Mali Sekreter), Kaya Özdemir (Eğitim Sekreteri) de vardı. (30) Görüldüğü gibi Şide 1975, Özdemir ise 1972 yılından beri AAFLI ile ilişki içindeler. Özdemir ayrıca, Şener Tayaı (Türk-İş'in Dış İlişkiler ve Araştırma Müdürü) ile 1975 yılında AAFLI'nın San Fransisco Kongresine katılmıştı. (31) Özdemir aynı zamanda 1978'de Samsun'da, AAFLI'nın Eğitim Müdürü William Laxner yönetiminde toplanan AAFLI-Türk-İş Çalışma Eğitimi Konferansında konuşmacı olarak yeralmıştı. (32) Ömer Ergun da AAFLI ile ilk kez 1975'de, Emanuel Boggs ile Tukobirlik'in kuruluşu için çalışırken ilişkiye geçmişti. (33)

Bu yazıda, yukarıda adı geçen Türk sendikacılarının CIA ajanı oldukları söylenmemekte, ancak bu kişilerin CIA ile işbirliği içinde olan kapitalist yayılmacılığın aleti AAFLI'nın çalışmaları hakkında uyarılması vurgulanmaktadır. Asıl amaç, CIA ve tekelci kapitalizmin Türkiye'deki işçi haklarına yönelik artan tehditleri nedeniyle, tüm Türk işçileri için AAFLI'nın ne olduğu ve Türkiye'deki ajanlarının kimler olduğunun bilinmesi, yaşamsal bir önem taşımaktadır. ●

1) Don Thomson and Rodney Larson Where were you brother?
War on Want, London, 1978.
2) Philip Agee, Inside the Company: CIA Diary, Penguin Books Harmondsworth, England 1975. (Bu kitap Türkiye'de CIA Günlüğü adıyla e yayınevince yayınlanmıştır)
3-4-5) Aynı yapıt.
6) AAFLI News, Oct. 1976 p.3 (Available from: Suite 401, 1125 15 th St. NW, Washington, D.C. 20005.
7) Aynı yerde.
8) AAFLI News Nov. Dec., 1972. P.3.
9) Aynı yerde
10) AAFLI News, July, 1972, pp. 2-3.
11) Aynı yerde'
12) William Pomeroy. An American Made Tragedy. International Publishers, New York, 1974
13) AAFLI News, June-July, 1971, P.4
14) AAFLI News, May-June, 1976, P.3
15) AAFLI News No., 1977 Jan., 1978, p.5
16) AAFLI News, Aug.-Sept., 1977, p.4.
17) Aynı yerde.
18) AAFLI News, 1972, pp.2-3.
19) Aynı yerde.
20) AAFLI News, Dec., 1973, p.2
21) Fred Hirsch and Richard Fletcher, The CIA and the Labour Movement, Spokesman Books, Nottingham, England 1977.
22) AAFLI News, Oct., 1975, p.2.
23) AAFLI News, August, 1979, p.2.
24) AAFLI News, March, 1979, p.1.
25) AAFLI News, Dec. 1978-Jan., 1979, p.4.
26) AAFLI News, May-June, 1975, pp. 5-6
27) AAFLI News, May, 1979, p.2
28) Aynı yerde.
29) AAFLI News, May, 1978, p.1
30) AAFLI News, May, 1979, p.2
31) AAFLI News, Oct., 1975, p.4
32) AAFLI News, Feb., 1978, p.3
33) AAFLI News, May-June, 1975, p.5.

15-16 Haziran'ın 16. Yıldönümü

SEÇKİN CÖMERT

HAZİRAN 1986'dayız. 1970'den bu yana 16 yıl geçti. İşçi sınıfımız, 1970'den bu yana, acılı ve zorlu mücadele yılları geçirdi. Aynı yıllar içinde işçi sınıfımızın ekonomik, demokratik ve politik mücadelesinin kazandığı boyutları ve bu mücadelenin demokrasi güçlerinin etkinliğinde oynadığı rolü kavramak için, 15-16 Haziran'ın özelliklerini belirlemek gerekir. Kuşkusuz 15-16 Haziran'ın sınıf hareketinin tarihi içindeki yeri biliniyor ama, onun özelliklerinin kavranması, demokratik, sol ve sosyalist güçlerin 12 Eylül dönemi içindeki hedeflerinin belirlenmesi bakımından güncel bir önem taşıyor. En başta da, kitle hareketinin yükselişinin, toplumdaki en önemli dönüştürücü güç olduğunun anlaşılması bakımından.

DÜNDEN BUGÜNE

1960'ların özellikle sonuna doğru yaşanan bunalım sonucu, işçilerin gerçek ücretlerindeki artış geriliyor, kentlerde yoğunlaşan gecekondularla birlikte işsizlik ve yoksulluk çığ gibi büyüyordu. Tekelci büyük sermayenin sömürüyü katmerleştirmek için gündeme getirdiği talepler, hükümet tarafından uygulanmaya balamıştı. Ülkede kapitalizmin içine girdiği çıkmazın tüm maliyeti işçi sınıfına yüklenmek isteniyordu. İşçi sınıfı, emekçi halk kesimleri ve DİSK, topyekün hedef içine alınıyordu. Her geçen gün büyüyen DİSK, sendikalar yasasında yapılan bir değişiklikle etkisizleştirilip ortadan kaldırılacak, sarı ve güdümlü sendikacılık yeniden canlandırılacaktı. Bu arada toplumun tüm kesimlerinde başgösteren hızlı politize olma sürece ve mücadeleci kişiliğin önüne geçilmiş olacaktı. Bu tedirginlik, 12 Mart 1971'den sonra, dönemin yetkilileri tarafından şöyle ifade edilmişti: Politik gelişme, ekonomik gelişmeyi aşmıştır.

12 Mart 1971 darbesi bunun için yapılmıştı.

DİSK'in büyüme hızından tedirgin olan Türk-İş yönetimi de burjuvazi ile birlikte davranınca, hükümet, sendikal yasaları değiştirmeye kalkıştı. 274-275 sayılı yasaları değiştirmek için hazırlanan 1317 sayılı yasa tasarısıyla, sınıf ve kitle sendikacılığına karşı açık bir saldırıya kalkıştı. 1317 sayılı yasa tasarısı, Meclis'te TİP'in muhalefetine karşın, 4'e karşı 230 oyla kabul edildi. Bundan bir gün sonra, DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler, DİSK Yürütme Kurulu toplantısında, yasanın antidemokratik niteliğini açıkladı. 13-14 Haziran günlerinde ise, tüm sendikaların yöneticileriyle işçi temsilcilerinin katıldığı toplantıda, tasarının Anayasa'ya aykırı olduğu ve buna karşı DİSK'in anayasal haklarını kullanacağı belirtiliyordu.

15 Haziran günü, DİSK, Türk-İş ve bağımsız sendikaların üyesi onbinlerce işçi, İstanbul ve İzmit'te harekete geçti. Üretim durdu, asker ve polis barikatları kuruldu, kan döküldü; Yaşar Yıldırım, Mustafa Baylan, Mehmet Gıdak öldürüldü. 200 işçi yaralandı, yüzlercesi tutuklandı, binlercesi işten çıkarıldı...

15-16 Haziran'da işçi sınıfı sendikalaşma ve sendika seçme özgürlüğünün elinden alınmasına karşı, bu haklarını savundu, 1961 Anayasası'nın çiğnenmesine karşı direnme hakkına sahip çıktı. İşbirlikçi tekelci burjuvazinin, emekçi kitlelerin yoksulluğu pahasına sermaye birikimini, sömürüyü yoğunlaştırma, demokrasiyi yoketme planlarını rahatça uygulayamayacağını gösterdi; o kadar ki, 12 Mart'tan sonra bile, egemen sınıfların bu girişimlerini gerçekleştirme fırsatları olmadı. İşçi sınıfımızın tüm demokratik güçler ve halk kesimleri içindeki yeri ve önderliği tartışmasız biçimde belirginleşti. Bu, 15-16 Haziran'ın en önemli sonuçlarından biriydi. İşçi sınıfı politik hareketi 15-16 Haziran direnişiyle, ideolojik ve örgütsel bakımdan hızlı bir yetkin-

leşme sürecine girdi. Bu arada DİSK, toplumun en dinamik örgütsel varlığı olarak, güçlenen bir konum ve önemli bir rol kazandı. İşçi sınıfının ekononmik ve demokratik hakları için mücadelesinde biricik seçeneği haline geldi. DİSK'e kitlesel katılımlar başladı.

İşçi sınıfının bu umulmadık tepkisi, kitlelerin gücü konusunda her kesime yeterli bir yanıt oldu. Demokratik hak ve özgürlüklerin ancak onlara sahip çıkılıp mücadelesi verilerek kazanılabileceği ve korunabileceği görüldü.

15-16 Haziran'dan 16 yıl sonra bugün, ülkemiz aynı sancıları çok daha üst düzeyde yaşıyor. Demokratik, sol ve sosyalist güçler baskı ve terörle sindirilmek istendi, işçi ve emekçi kesimler ekonomik ve demokratik hakları bakımından onyıllar öncesine götürülmeye çalışıldı. Çalışabilir nüfusun üçte biri işsiz ve asgari ücret sefalet ücretine dönüşmüşken, sözleşmeler enflasyon oranının yarısını bile bulmayan ücret artışları ile imzalanıyor. Yeni sendikalyasalarla işçi sınıfının sendikal örgütlenmesi ve grev hakkı olanaksız ve işlemez hale getirildi. Sendika ve konfederasyonların çalışmaları dar bir alanla sınırlandırılırken, "Siyaset yapma yasağı" sendikalar üstünde bir tehdit aracı olarak kullanılmaya başladı. Demokratik örgütlenmelere ya izin verilmiyor ya da keyfi baskılar altında tutuluyor. Bir sürü yasaklarla donatılan grev hakkı,işverenler için neredeyse bir nimet oldu: hak grevi kaldırıldı. Toplu sözleşmelerin uygulanması işverenlerin insafına kaldı. Grev yapma yasağı konan işkolları genişletildi. Kıdem Tazminatı Fon tasarısı, işçi sınıfının gündemine yakıcı bir sorun olarak girdi. Ülkemiz, yine bu dönem içinde, Amerikancı yönetimlerin elinde, emperyalizmle utanç verici bir bağımlılık ve boyun eğme içine girdi.

1980'li yılların bizi tutsak etmek istediği sınırlar, bu dayanaklar üstüne inşa edilmeye çalışıldı. 1980, demokratik, sol, sosyalist güçler ve işçi sınıfımız için bir yenilgi ve geri çekilme yılı oldu. Bu gerçeği kaydetmek tek başına yeterli değil. Çünkü bugün altı yıl sonra, aynı güçler farklı bir süreç içine girmiş bulunuyor. Kitlelerin, kendi çıkarları için mücadele etme ve demokratik ve politik örgütlenmelerini koruma konusunda, kimi zaman saklı kalan şaşırtıcı bir birikime ve olanaklara sahip olduğu ortaya çıkmış durumda. İçinde bulunduğumuz yıl, işçi sınıfının bu gidişin karşısına çıkmaya başladığı, demokrasi güçlerinin birkaç yıldır gösterdiği mücadeleci kişiliğin örgütsel olarak kendini ortaya koyma düşüncesini biçimlendirip yeni atılımlar içine girmeye baladığı bir yıl olarak kendisini gösteriyor. Altı yıl süren suskunluk döneminden sonra, Türk-Iş tabanı bilinçli bir karşı koyuş çevresinde sesini yükseltiyor. 22 Şubat İzmir Mitingi, üstüne çektiği tepkiye karşın, demokratikleşme rüzgârının hızını artırdı. İşçi sınıfının kitlesel eylemi, toplumun demokrasi özlemini güçlendirdi, yandaşı olan güçlere soluk aldırdı.

1 MAYIS PARLAMENTODA DA KUTLANDI

1980'den sonra yaşanan altı yıl, bizi 1 Mayıs 1986'ya getirdi. Başlangıçtaki ağır baskı koşulları ve sonraki suskunluk yıllarına karşın, 1986 yılında 1 Mayıs'ın olanca canlılığıyla ülkemizin gündemindeki vazgeçilmez yerini alması, özetlediğimiz sürecin sonucudur.

1986 yılında ülkemizde 1 Mayıs'ın yeniden kutlanmaya başladığını saptamak, yerinde olacaktır. Gerek ilerici-demokrat basın, gerek günlük basının tüm kanatları, bu yıl 1 Mayıs'a şu ya da bu biçimde, geniş olarak yer verdiler. 1 Mayıs, haftalar öncesinden, dostları ve düşmanları için sabırsızlıkla beklenen bir gün oldu. 1 Mayıs günü, sendikalara ve işyerlerine sessiz

ama, anlamlı bir kutlama dalgası yayıldı. İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük kentlerde insanlar, çeşitli simgelerle sokaklarda dolaşarak, 1 Mayıs'ı unutmadıklarını gösterdiler. SHP örgütleri, işçi sorunları ve hakları konulu etkinlikler düzenlediler. Başta İstanbul olmak üzere, büyük kentlerde 1 Mayıs öncesinden başlayarak büyük çapta önlemler alınmaya başladı, evlerde aramalar yapıldı, yüzlerce demokrat nedensiz gözaltına alındı. 1 Mayıs günü büyük alanlara ve köşebaşlarına panzerli güvenlik güçleri yerleştirildi. Aynı baskı havası, TBMM çatısı altında yaşandı. SHP Genel Başkanı Aydın Güven Gürkan, 1 Mayıs'ı "Emek Bayramı" olarak kutlamak için sözaldı, konuşmasına başlar başlamaz, başta ANAP'lılar olmak üzere, tüm sağ kanat milletvekillerinin saldırısına uğradı. Ve Meclis'de ilk kez bir ana muhalefet partisi genel başkanı, konuşmasını tamamlayamadan, zor yoluyla kürsüden indirildi. Ne ki zorbalık, 1 Mayıs'ın Millet Meclisi çatısı altında kutlanmış olmasını engelleyemedi. 1 Mayıs, bir ana muhalefet partisi tarafından Meclis'in gündemine sokulmuş oldu. Tercüman yazarları da, "sağ GAP'la uğraşıyor, sol hâlâ 1 Mayıs'la" diyerek, bir anlamda 1 Mayıs'ı kabul ettiler. Tartışma her düzeyde sürdü.

Kitleler, 1 Mayıs'ı gelecek yıllarda kitlesel biçimde kutlama birikimine sahip olduğunu ve buna hazırlandığını göstermiş oldu. Bu arada çok çarpıcı bir çıkışa daha tanık olundu. Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, 1 Mayıs gününe rastlayan açıklamasında, işçilerin haklarının gaspedilmesine karşı, genel greve gidebileceklerini belirtti.

Genel grev, Türk-İş tabanı tarafından, son yıllarda çeşitli kereler dile getirilen bir talep olarak kendisini gösteriyor. Kuşkusuz bu talebin değerlendirilmesinde öne konması gereken, genel grevin gerçekleştirilebilir bir talep olup olmadığı değil, işçi sınıfının kitlesel eyleminin, demokratik hak ve özgürlüklerin yokedilmesine karşı tek direnç kaynağı olduğu gerçeğidir. Genel grev, işçi sınıfımızı, toplumun tüm diğer emekçi kesimleriyle birlikte, kitlesel mücadele günlerine hazırlayacak bir talep olarak önem taşıyor. Yaşadığımız günler, kitlelerin böyle bir mücadeleye hazırlandığı günler olarak değerlendirilmelidir. ●

NAZIM'IN ÖLÜMÜNÜN 23. YILI

BELKİ BEN

Belki ben
    o günden
        çok daha evvel,
    köprü başında sallanarak
    bir sabah vakti gölgemi asfalta salacağım.
Belki ben
    o günden
        çok daha sonra,
matruş çenemde ak bir sakalın izi
                sağ kalacağım..
Ve ben
    o günden
        çok daha sonra:
            sağ kalırsam eğer,
şehrin meydan kenarlarında yaslanıp
                duvarlara,
son kavgadan benim gibi sağ kalan
                ihtiyarlara,
bayram akşamlarında keman
                çalacağım...
Etrafta mükemmel bir gecenin
                ışıklı kaldırımları
ve yeni şarkılar söyliyen
                yeni insanların
                adımları...

"Sol Parti"den Ne Anlıyoruz?

ALİ SERCAN

SOL PARTİ tartışmaları giderek yaygınlık kazanıyor. Daha çok sayıda insan, değişik çevreler, bu konudaki görüş alışverişine katkıda bulunuyor. Doğal olarak doğru ya da yanlış temeller üzerinde pekçok şey söyleniyor. Buna karşın konunun yaşamsal önemi ortaya çıkıyor. Yaygın tartışma, ele alışlarda özeni ve sorumluluğu gerektiriyor.

KAVRAMSAL KARIŞIKLIĞIN KAYNAKLARI

Anlaşma düzleminde önemli bir engel olarak kavramsal karışıklık, aşılmak zorunda. Aynı şey üzerinde söz söylediğini düşünenlerin bir bölümü, gerçekte başka şeyler anlatıyorlar. Böyle bir karışıklık nasıl oluştu? İlk nedeni kendimizde arayalım. Ezop dili kullanmıyoruz, Türkiye o noktayı aştı. Ancak yine de, herşeyin özgürce dile getirilebildiği, her görüşün, içeriğinin tam hakkı verilerek ifade edilebildiği de söylenemez. Okuyucuya haksızlık yapmak zorunda kalınıyor, okuyucu zorlanıyor, dikkatini toplaması isteniyor. Yazanı da, okuyanı da sıkıntıya sokan "elde olmayan nedenler"e karşın, temel görüşlerin altı çizilebiliyor, olabildiğince açıklıkla. Demek ki yanlış anlayışların tek nedeni bu değil. Burada başlıca olumsuz rolü, öznellik oynuyor. Niyetlerde, amaçlarda, konumlarda ve alışkanlıklarda farklılık var. Bir bakıma işin başındayız. Çoğu kimsenin, karşısındakinin ağzından çıkandan tümüyle bağımsız bir algılamaya vardığı, tepkisini bu öznel çağrışıma göre gösterdiği bir zemindeyiz henüz.

Kavramsal kargaşayı açıklayan son bir neden daha var. Koşulların devrimci tarzda çözümlenmesi, savaşım araçlarının yaratıcılıkla ele alınması gerekiyor. Yaratıcılık, fantezilerle uğraşmak ya da Amerika'yı yeniden keşfetmek anlamına gelmiyor. Ancak, bildiğiyle yetinip gerisine karışmama anlayışı da hareketi bir adım ileri götürmüyor, hatta kıskıvrak bağlıyor, eylemsizliğe itiyor. O zaman, dünya pratiğinin zengin deneylerinden dersler çıkarmak, bunları politika alanında yaratıcılıkla yorumlamak gerekiyor. Böyle bir çaba içinde olmak yerine, hazır kalıplara takılıp kalmak, tartışma düzleminin kaymasına neden oluyor.

CEPHE VE PARTİ SORUNUNUN TEKLEŞMESİ

Belki de, konunun netleşmesine yardımcı olacak anahtar sorulara gereksinim duyuluyor. Sol parti tartışmalarının çeşitli unsurlarına eleştirel yaklaşımlar getirilmeden önce, bu sorulara yanıt aranmasında yarar var:

1. Devrimci demokrat, sol ve sosyalist akımların bir demokrasi cephesinde toplanması doğru bulunuyor mu?

2. Bu cephe bir parti biçimini alabilir mi?

İkinci soru daha da açılabilir. Buradaki parti, bir sınıfın temsilcisi olan partiden farklı, özel koşulların niteliğini belirlediği bir savaşım aracı, hatta bu aracın bir biçimi olarak düşünülmeli. Ülkemizde böyle bir partinin politika sahnesinde yer alabilmesinin koşulları, sorunun tamamlayıcı bir yönü olarak gözden kaçmamalı. Sorulara getirilecek yanıtlar, olabilirlik koşullarının gerçek zemini üzerinde tartışılmasını sağlayacak.

Sol partiye duyulan gereksinimi dile getirenlerin yanısıra, cepheden, birlikten sözeden de çok. Ne var ki, on, on beş yıl öncesine göre farklı birşey söylememek konuyu ciddiye almamak oluyor. Kuşkusuz birliğin sayısız alanı ve biçimi var. Cephe niteliğindeki bir parti oluşumu bunların karşıtı mı? ya da başka türlü söylersek, sol bloğun siyaset sahnesinde yeralmasının biçimleri ne olabilir? Şimdi işlevsel önerilere, bu zeminde tartışmaya gereksinim duyuluyor. Bir demokrasi cephesinde ve yasal bir sol partiye ayrı ayrı duyulan gereksinimlerin tekleşebileceği, cephe niteliğinde birleşik bir parti çıkarabileceği, solun bu anlamda ve biçimde bir blok haline gelebileceği düşünülüyor. Yaşamın dayattığı olgular, şu ya da bu biçimi alır, kapıdan kovuldukları yere bacadan girerler. Bu nedenle, sol bloğun partileşmesinin olmazlığını değil, nasıl olurunu tartışmak anlam taşıyor.

Olabilirlik çok boyutlu bir sorun. Hemen olacak anlamını da beraberinde getirmiyor. Katedilecek çok yol var. Ancak yolu kolaylaştırmaya ve tartışma, anlaşmaya, bir hedef doğrultusunda birleşmeye yönelmeli. Kuşkusuz, böyle bir sürecin aynı özde, ancak biçimde daha zengin sonuçlara yönelmesi de sözkonusu. Bunun tersine, sırf karşıtlık amacıyla yapılan eleştiri ve değerlendirmeler ilkeleri zorluyor, olguları başaşağı çeviriyor. Ortaya durup dururken temizlenmesi gereken bir sürü yanlış çıkıyor. Oysa, yanlışları aşmak için harcanacak zaman ve enerji en aza indirilebilir, bunun koşullarını yaşıyoruz.

"PARTİ" ANLAYIŞINDAKİ FARKLILIKLAR

Türkiye'nin bugünkü koşullarında, kapitalizmden sosyalizme geçmeyi ve sosyalizmi kurmayı amaçlayan ve bu hedefe yönelik bir ideolojik çizgi izleyecek işçi sınıfı partisinin yasallaşması olası görünmüyor. Oysa, kimi çevrelerin bir "sosyalist parti" oluşturmak için çalışması var. Belirleyici ağırlıktaki siyasi akımların çoğunun bu oluşumun dışında kalacağı bugünden bellidir. Çünkü sadece adı "sosyalist" olan bir parti kurmayı istemek başka sosyalist partilerin yasallaşmasını istemek başka şeylerdir. Bu bağlamda, çoğu sol siyasi akım farklı bir konumda bulunuyor. Yani, bir çevrenin oluşturmak istediği parti ile, bir sol bloğu temsil edecek parti birbirinden apayrı anlamlara geliyor. Bileşenleri, ilkeleri ve savaşım hedefleri ile.

Ülkemiz, "sosyalist parti" oluşturma çabalarının sıkça ortaya geldiği, bu yönüyle bereketli bir toprak. Bu çabalara, siyasi tartışmaların tek taraflı baskı altında tutulduğu ve yasaklamalar nedeniyle solda bir boşluk hissedildiği dönemlerde daha çok raslanıyor. Sosyalist hareketin tarihi olarak ayrı kollardan gelişmiş olması, politik ve toplumsal yaşamdaki ağırlığının sınırlı olması ve devrimci önderlikteki yetersizlik, yeni sosyalist parti istemlerine kaynak oluyor. Bu tip parti önerilerinin hemen yanında, bir sosyalist kurultay toplanmasının gündeme getirildiği görülüyor. Solun temsilcileri topla-

Sol parti tartışmalarında önce şu sorulara yanıt aranmalıdır: 1. Devrimci demokrat, sol ve sosyalist akımların bir demokrasi cephesinde toplanmaları doğru bulunuyor mu? 2. Bu cephe bir parti biçimini alabilir mi?

nacak, tartışacak ve asgari müştereklerde buluşarak, birleşik parti kuracaklar. Bunun, geniş ve birleşik bir görünüm sağlamak için başvurulan biçimsel bir araç olarak kullanılmak istendiği biliniyor. En deneyli insanlarımızdan biri, Aziz Nesin, bunu, saçak dergisinde kendisiyle yapılan bir konuşmada, bir yönüyle "kurnazlık" olarak adlandırıyor.

Sol siyasi akımlar arasındaki ortak noktaların toplantılarda bulunabileceği inandırıcı görünmüyor. Bunun yerine daha kapsamlı ve çok yönlü çalışmalar gerekiyor. Ortak noktalar hangi konulara ilişkin aranabilecek? Gerçekçi yaklaşım, buluşulabilecek ortak noktalar alanını sınırlamayı gerektiriyor. Bu da kapsamlı ve köklü dönüşümlerden yana bir demokrasi savaşımının hedef ve ilkeleri oluyor. Daha fazlasını zorlamaksa, bir anlam taşımıyor. Tartışmaların demokratik, fakat taraflar ve katılanlar açısından görevli, tuzaklardan uzak ortamlarda yürütülmesi önem kazanıyor.

SOL GÜÇLER KİTLELERE DAYANMALIDIR

Devrimci-demokrat, sol ve sosyalist akımların temsilcilerinin, kitlesel emekçi örgütlerinin önder unsurlarının, aydınlarımızın, bilim adamı, sanatçı ve hukukçularımızın katkılarıyla sol bloğun partileşme ilkeleri belirlenebilir, inançlı ortak çabalarla yasal örgütsel olanaklar geliştirilebilir. Bu harekete yönelecek saldırı ve baskılara karşı koymanın başlıca yolu, çalışmaların yaygınlığı ve özenle sürdürülmesi oluyor. Savaşım azminin ve inancın saygı ve güvenle pekiştiği bir ortamı örmek gerekiyor.

Bu kadarı da yetmiyor. Sol güçlerin dayanıklılığı, sağlamlığı ve birliği en başta kitlelere dayanmaya ve kitlelerin ortak eylemlerine bağlı. Köklü dönüşümlerin maddi etkeni halini alacak toplumsal güçler, bu alanda ve eylem içinde biçimleniyor. Birleşik hareket için tartışma ve öneriler, kitleleri kazanma ve harekete geçirme yetenekleriyle sınanmalı.

Ayrıca, sol blok yalnızca kendisi için bir araç olarak da görülmemeli. Birleşik sol hareketin, kendi dışında kalan demokrasi güçlerini, tüm demokratik istemleri ve bunlara bağlı çıkışları yönlendirmeyi, ileri götürmeyi hedeflemesi gerekiyor. Başarının önemli ölçütlerinden biri bu noktada beliriyor.

Tüm bunların gerçekleşebileceğini düşünmek aşırı iyimserlik mi? Olmayan bir potansiyeli ve birikimi varsaymak mı? Türkiye'de yetmiş yıllık savaşımın boşa gitmediğini düşünenler buna kesinlikle hayır demelidir. Gericiliğin gemi azıya aldığı, ilerici hareketlerin geri mevzilere sürüldüğü dönemlerin sonucu olan koşullar, çok büyük bir birikim ve potansiyeli gözardı etmeye yol açmamalı. Bu yersiz bir karamsarlık olur. Herşeye karşın, onca siyasi akımı yaşatan, zorlu koşullarda ilerici ve demokrat çıkışlara kaynaklık eden bu birikimdir kuşkusuz. Ve bu birikimin bağrında yine büyük bir potansiyel duruyor. Potansiyeli açığa çıkartacak, onu karşı durulmaz bir güce dönüştürecek manivelaları bulma görevi de bir kez daha önümüze geliyor. ●

Sol Parti Tartışmaları

GÜN, Mart'86 sayısında yayımlanan, Ali Sercan imzalı "Demokrasi, Sol Blok ve Parti Sorunu" adlı yazıyla birlikte, "Sol Parti Sorunu"nu tartışmaya açtı. GÜN'ün kendi sayfalarında, değişik görüşleri de yansıtabilme olanağı tanıyan bu tartışma anlayışının sonucu olarak, dergimize gönderilen Gülcan Doğangün imzalı eleştiri mektubunun geniş bir özetini aşağıda yayımlıyoruz. Bu arada, konuyla ilgili olarak dergimize iletilen görüşleri yayımlama düşüncemizi belirtmek istiyoruz.

Demokrasi Savaşımı ve Birlik

BUGÜN ülkemizde yaşamak, ayakta kalmak isteyen bütün güçlerin, ivedi istemi Demokrasidir. Bunu söylerken yeni birşey keşfetmiş olmadığımızı biliyoruz. Ancak yineliyerek GÜN'ün Mart 1986 tarihli sayısında çıkan "Demokrasi Sol Blok ve Parti Sorunu" başlıklı yazıda yer alan belirli yanılgı ve yanlışlıkları göstermeye ve solun Demokrasi savaşımında etkinliğini artırmanın ve Demokrasiyi kazanmanın yolu olarak "Birlik" ve bunun somut biçimini tartışmaya çalışacağız.

Demokrasi istemi bugün, sol yelpazedeki güçlerin ve burjuvazinin çeşitli katmanlarının ortak istemidir. Bu isteğin niteliği ve içeriği istem sahiplerinin sınıfsal konumları ve nesnel durumun dayatmaları tarafından belirleniyor. Ancak burada önemli olan toplumda farklı nedenlerle doğan muhalefet hareketlerinin bir noktada toplanması ve birleştirilmesidir.

Birincisi "Demokrasi" isteyen güçlerin guruplandırılması burjuva muhalefet, sosyal demokrat muhalefet sol sosyalist güçler olarak yapılmış. Burada sosyal demokrat muhalefetin burjuva muhalefet kapsamı dışında tutulmasının ve ayrı bir muhalefet gurubu olarak gösterilmesinin yerinde olmadığını düşünüyoruz. Bize göre burjuva muhalefet kendilerine bu kapsamda dinsel ideoloji etrafında toplanan güçleri de sayabiliriz. Böylelikle temel muhalefet güçleri olarak, çeşitli kanatlardan oluşan burjuva muhalefet ile sol ve sosyalist güçlerin muhalefetini belir - tebiliriz.

İkincisi sol güçlerin demokrasi savaşımında etkinliklerini artırmalarının tek yolu olarak "legal sol parti" seçeneğinin konması "...Tek örgüt dışındaki oluşumları yadsıyan ve sağlıklı olmayan bir birlik anlayışı..." (1) olarak gözüküyor.

Üçüncüsü "Legal sol partiyi" oluşturacak güçler şekilsizlik ve ilkesizlik temelinde belirlenmiş. "Cephenin" ilkeleri "Parti" ilkeleri olarak konmuş.

Dördüncüsü rejime karşı mücadele yasal sınırlar içinde düşünülmüş ve yasal olarak örgütlenmeleri mümkün olmayan sol güçlerin oluşturdukları "sol birlik" dikkate alınmamış.

1) Yazıda ilk gurupta değerlendirilen burjuva muhalefet güçlerinin somut istemleri konusunda bir açıklık bulunmamaktadır.

Önce şunu belirtelim ki ülkemizde emperyalizmin, işbirlikçilerinin, militarist güçlerin ve büyük bürokrasinin çıkarları içiçe geçmiştir. Bugünkü rejim

bu güçlerin çıkarlarını "en iyi" biçimde temsil etmektedir. Siyasi platformda yer alan burjuva muhalefet partileri bu nedenle rejime karşıtlıklarına "demokrasi" gibi somut bir içerik kazandırmak zorundadırlar. Bu onların nesnel durum tarafından zorlanan sınıf çıkarlarının gereğidir. Demokratik platformlarındaki başlıca istemlerini, rejime karşıtlık, anayasanın değiştirilmesi, batılı anlamda hak ve özgürlüklerin sağlanması, militarizme karşı olma, yumuşama yanlısı dış politika, IMF dayatmalarına boyun eğilmemesi olarak sıralayabileceğimiz bu muhalefet güçleri "batı tipi burjuva demokrasisinden" yanadırlar. Ve herkes bilir ki burjuvazinin demokratik yönetimi ile bugünkü rejim birbirinden nitel anlamda farklıdır. Yani bu muhalefet emperyalizme ve bugünkü yönetime "karşı" olmaksızın "siyasal demokrasi ile" sınırlı istemler ortaya koyarak kendi programlarını gerçekleştiremez.

Yeri gelmişken yazıda kullanılan "siyasal demokrasi" kavramı üzerinde biraz duralım. Yazıda bu kavram, çözümü burjuva demokrasisinin kendi manivelaları içinde arayan burjuva muhalefetin istemlerinin nitelemek amacıyla kullanılmıştır. Bu kullanış doğru değildir. Çünkü siyasal demokrasi politik önlemlerin alınmasını tam olarak sağlayacak gerici hükümet biçiminin yerini demokratik hükümetin almasıdır. Politik demokrasi politik rejim değişikliğidir, henüz toplumsal düzen değişikliği değildir. Kapitalist düzen çerçevesinde politik demokrasiden yana olanlar lehine, köklü bir değişiklik demektir. Politik demokrasi, demokratik cumhuriyet bizi sosyalizme götüren olanaklı biricik yoldur. İçerik ve işlevi bu şekilde belirlenen politik demokrasi için en kararlı bir şekilde savaşmak sosyalist güçlerin en önemli görevlerinden birisidir. Bu yüzden bunların savundukları demokrasi sınırlayıcı özellikler taşır, ancak, siyasi demokrasinin kendisi sınırlayıcı özellikler taşımaz. Aksine emperyalizmin varlığı politik demokrasinin istemlerinin gerçekleşmesinde sınırlayıcıdır. Politik demokrasi yolundan sosyalizme gitmek için, geçmek zorunda olan sol güçler, politik demokrasi için her çıkışı desteklemek derinleştirmek zorundadırlar. Yoksa bunları "siyasal demokrasiyle sınırlı istemler" deyip elinin tersiyle itmek tutarsız sonuçlara ulaşmanın başlangıcıdır. Rejime karşı savaşımda bizim yöntemlerimizi kabul etmeyen, özledikleri batı tipi burjuva demokrasisinin ülkemizde gerçekleşemeyeceğini anlamayan burjuva muhalefet güçlerinin demokrasi için her çıkışını desteklemek sol güçlerin görevidir.

Yazıda sosyal demokratlar konusunda yapılan değerlendirmelere katılmak mümkün değildir. Bizdeki sosyal demokrasinin batıdaki gibi tarihsel bir gelişimi bulunmamaktadır. İdeolojik netlik ve açık seçik bir programları yoktur. İstedikleri varsayılan "ilerici nitelikli demokrasinin" hangi somut istemlerle dışlaştığını göstermek gerekir. Erken seçim, genel politik af, IMF dayatmalarına boyun eğilmemesi, yumuşama yanlısı bir dış politika uygulanması gibi demokrasi güçlerinin somut istemleri karşısında aldıkları tavır, tutarsız, ve bazan da "gerici" konumlardadır. Sosyal demokrat hareket bugün için demokratik istemlere bütünüyle sahip çıkacak toplumdaki rejim karşıtı potansiyeli değerlendirecek düzeyden uzaktır. Bizdeki sosyal demokrasinin anti tekel niteliğinden sözetmek de oldukça güçtür, böyle bir politik tutumdan uzak olduğu açıkça görülmektedir. Ancak bütün bunlara karşı, sosyal demokrasi, rejim karşıtı ve demokrasiden yana yığınsal bir güçtür. Bu gücün demokrasi savaşımında etkin bir biçimde yer alması olanaklıdır. Bunun içinde kendi içindeki ideolojik etkinliklerinin artması önemli rol oynayacaktır. Şunu da unutmamak gerekir ki burjuva muhalefetin demokrasi için oluşturulması gereken birliğe çekilmesinde sosyal demokratların tavrı önemli bir yer tutar. Sosyal demokratların tekel dışı güçlere dayanması onların anti-tekel konuma çekilmelerine nesnel anlamda olanak sağlar. Bu olanağın gerçeğe dönüştürülmesinde belirleyici rolü sol güçler oynayacaktır.

2) Sol güçlerin demokrasi savaşımında yeni olanaklar yaratabilmelerinin ve etkili olabilmelerinin tek yolu olarak gösterilen Sol Parti kurmanının bizce bugün için nesnel ve öznel koşulları yoktur. (Ancak bu hiç olmayacağı anlamına gelmez.)

Toplumda demokrasi ve özgürlüklerin en kararlı savunucusu olan işçi sınıfımızda son zamanlarda görülen hareketlenme bir sol partiyi yaşatacak düzeye gelmemiştir. İkincisi işçi sınıfının oniki Eylül sonrası, sendikaları dağıtılmış, öncüleri tutuklanmış ya da yasal savaşım dışına itilmiştir.

Üçüncüsü devrimci demokrat aydınlarımızın, demokratik gençlik hareketinin diğer ulusal demokratik hareketlerin yarattığı potansiyel bir sol partiyi yaşatabilecek olgunluktan uzaktır. Dördüncüsü bir legal sosyalist partinin başarısı sağlam, deneyimli, oportunizme düşmeyecek kadrolara dayanarak kurulmakla olanaklı olur. Son olarak politik birlikler, sağlam, tarihi gelişimin doğruluğunu kanıtladığı ilkelere dayanarak kurulur.

Bu koşulların olmadığı bir ortamda sol parti kurmaya çalışmak, eylem birliğinin yaratılmasını başa almamak, havanda su dövmek olur. Bugün yapılması gereken işçi sınıfının sendikal çalışmalarını sınıf ve kitle sendikacılığı temelinde yönlendirmek ve güçlendirmek, demokratik köylü hareketi yaratmak için çalışmak, devrimci, demokrat, aydın, sanatçı, gençlik hareketini sınıf hareketine bağlamak ve emekçilerin direnme ve birleşme özlemlerini somut olanaklara ve gerçeğe dönüştürmektir.

3) Kurulması önerilen partinin ilkeleri olarak ortaya konan anti tekel, anti emperyalist anti faşist, anti şovenist ilkeler geniş birliğin, yani cephe birliğinin ilkeleridir. Salt bu ilkelere dayanılarak tek parti kurulamaz, ancak eylem ve cephe birliği kurulabilir. Tek örgüt tek parti değil, cephe birliğine giden bütün oluşumlar yaşama geçen bütün birlik anlayışları hedef alınmalıdır. Eylem ve cephe birliği içinde farklı çizgiler, örgütsel yapılarını koruyarak yer alırlar. Savaşım arkadaşlığı, bu güçlerin tabanlarını kaynaştırdığı gibi doğru düşünce temelinde de birleşmeye götürür. Yani politik birliğin tohumları eylem birlikleri için atılır. O nedenle bu süreçten geçmeden kurulacak bir sol parti tartışma kulübüne dönüşür.

4) Nesnel durum bugün eylem birliğini kurmayı, toplumun bütün kesimlerinde rejime karşı yönelen muhalefeti bir noktada toplamayı ve birleştirmeyi zorluyor. Ve böylesi bir birlik, bir çekim merkezi oluşmuştur. İlerici, demokrat, sol, sosyalist olduğunu söyleyen, ülkenin, halkın geleceğinden kaygı duyan herkesin yapması gereken, bu birliğin platformunda belirlenen savaşım hedeflerini değerlendirmek, sesini dinlemek ve bu çekim merkezi etrafında cepheye giden yolu örmeye çalışmaktır. Ulusal demokratik güçlerin ulusal demokrasiye giden yolunu hazırlamaktır.

Toplumda giderek artan hoşnutsuzluğu eyleme dönüştürmek, yığınlar arasında çalışmaktan geçer. Bu süreç önümüze farklı örgütlenmeler (yığın örgütleri) yaratma görevi çıkarabilir. Bu yığın örgütlerini kurmak ve aralarında savaşım birliği sağlamak gerektiği açıktır. Bizim için anlaşılır olan gerçeklerin yığınlar içinde anlaşılır olduğunu varsayarak sol partilere kurma (Şimdilik) gereksiz uğraşını bir yana bırakmak, kitlelere gitmek ve onlara siyasi gerçekleri kendi öz deneyimleriyle kavratmak, onları savaşıma kazanmanın somut biçimlerini bulmak gerekir.

Başarımız siyasal durumu doğru değerlendirmemize, taktik sloganlarımızın doğru olarak saptanmasına ve öte yandan işçi yığınlarının en savaşımcı gücünün bu sloganları desteklemesine bağlıdır.

1) Gün dergisi sayı 3

GÜLCAN DOĞANGÜN
İstanbul

Ç. ANADOL, 18. sayfadan sürüyor...

görünümlerin de aslında ne olduklarına daha baştan dikkati çekmekte yarar var. Ve bu nedenle diyoruz ki, yaşayan sosyalizme düşmanlık besleyenler, üzerinde durduğumuz partinin dostu olamazlar. Böylesi bir ortak partiyi ise ancak dostlar kurup, ilerletebilirler.

Sonuç olarak, yasal siyasi yelpazenin solunda bir boşluk mevcuttur ve bu boşluğun ne pahasına olursa olsun doldurulması, hem de sol hareket içinde ye alan herkesi kapsayacak şekilde, herkesin katılımıyla ve elbirliğiyle doldurulması gerekir. Bunun yöntemini konuşmak için vakit henüz erkendir. Her şeyden önce sol hareket içinde yer alanların böylesi bir oluş hakkında görüşlerini açıklamalarını beklemekte yarar vardır. ●

Sol Parti

ÇAĞATAY ANADOL

"SOSYALİST bir parti kurulabilir mi? Kurulabilirse kurulmalı mı?" Bu sorular bir süreden beri tartışılıyor. Basında yeralan kimi haberlere göre "sosyalist" bir parti kurulması doğrultusunda girişimlere dahi başlanılmış.

Siyasi partilerin, toplumsal ihtiyacın ürünleri oldukları bilinen bir olgu. Türkiye'de de -Avrupaya kıyasla gecikmiş bile olsa- sosyalizme duyulan toplumsal ihtiyacın hayli eskilere uzanan bir tarihi var. Bir diğer deyişle Türkiye'de sosyalistler uzun yıllar boyunca var olmuşlar, mücadele etmişler, örgütlenmişlerdir. İşçiler, emekçiler arasında kök salmışlar, onların aktif katılımını ve desteğini sağlamışlardır. Sosyalizm bugün emekçi halkın azımsanmayacak bir bölümünün dünya görüşü, kurtuluş umudu haline gelmiştir. Kısacası sosyalizm Türkiye toplumunda kimsenin inkar edemeyeceği, görmezden gelemeyeceği veya "yasaklandı" de - mekle yasaklayamayacağı boyutta bir toplumsal meşruiyet kazanmıştır.

İşçi sınıfının dünya görüşünü temsilen, tarih sahnesinde boy gösteren bilimsel sosyalizmin, bütünsel ve tutarlı bir ideoloji oluşturduğu bilinir. İdeolojinin özgünlüğü ve sınıf antaognizmaları karşısındaki konumu, ideolojinin bağımsızlığının, dolayısıyla da örgütsel bağımsızlığın titizlikle korunmasını gerektirir. Sosyalistlerin hangi şart altında olursa olsun bu ilkeyi titizlikle gözetmelerinin, ideolojik ve örgütsel bağımsızlığın gereklerini yerine getirmelerinin nedeni budur.

Pek bilinen bu konuların kısaca hatırlatılmasının nedeni şu: "Sosyalist" bir partinin kurulmasıyla her şey yeniden başlamış olmayacaktır. "Toplumsal meşruiyet" ile "hukuki meşruiyet"in birbirine karıştırılmaması gerekir. Toplumsal meşruiyetin varlık sebebi toplumun kendisidir. Bu nedenledir ki, sosyalizme hayatiyet ve güç kazandıran toplum kesimleri varoldukça, sosyalizm de varolmaya devam edecektir. "Hukuki meşruiyet"in sınırları ne denli ağır yaptırım getirirse getirsin, toplumsal meşruiyeti ortadan kaldıramaz. Nasıl ki hukuki tedbirlerle, toplumdan emekçileri kaldırmak imkansız ise... Bu yüzdendir ki, sosyalist hareket, toplumun sosyalizme duyduğu ihtiyaç nedeniyle ve elde ettiği toplumsal meşruiyet sayesinde, "hukuki meşruiyet"in sınırları ne olursa olsun, her türlü şart altında varlığını sürdürür.

Varlığını sürdürmenin doğal uzantısı toplumda sosyalizmi güçlendirmek, bunun için de onu mümkün olduğunca yaygınlaştırmaktır. İşte bu konuda, "hukuki meşruiyet" büyük önem kazanır.

Öyleyse, hukuki meşruiyet uğruna mücadele sosyalist hareketin önde gelen görevlerinden birisi olmaktadır. Hukuki meşruiyet meselesinin demokrasi meselesinden ayrı tutulamayacağı besbellidir. Bir başka deyişle, demokratik hak ve özgürlükler üzerindeki kısıtlamaların ortadan kaldırılması mücadelesi, aynı zamanda sosyalist hareketin hukuki meşruiyetini de içermek zorundadır.

Ancak, demokratik hak ve özgürlükleri savunmak ve kısıtlamaların kaldırılması uğruna mücadele etmek, hukuki meşruiyetin kazanılması doğrultusunda yapılması gerekenlerin sadece bir bölümüdür. Bunun yanısıra, kısıtlı da olsa mevcut olanakların değerlendirilmesi hayati önem taşımaktadır.

Hemen sadece sosyalist hareket tarafından Türkiye'nin siyasi hayatına getirilmiş, sosyalistler tarafından savunulmuş ve emekçi halk tarafından benimsenmiş, emekçilere malolmuş, toplumsal yapıda radikal değişiklikler öngören somut hedefler ve tedbirler vardı. Bunların başlıcaları özetle şöyle sıralanabilir:

- Büyük üretim ve dolaşım araçlarının kamulaştırılması,
- Dış ticaretin devletleştirilmesi,
- Topraksız ve az topraklı köylüye yeterli toprak ve teçhizat sağlayacak köklü bir tarım reformu yapılması,
- Ekonominin, halkın ihtiyaçlarını en rasyonel şekilde karşılayacak yapıda, yeniden düzenlenmesi ve merkezi planlama ile yönlendirilmesi,
- Ulusal bağımsızlığı titizlikle gözeten bir dış politika izlenmesi. Bu kapsamda:
  - ABD ile olan SİA'nın ve diğer ikili anlaşmaların iptali, ABD üslerinin kapatılması,
  - NATO'dan çıkılması,
  - Yurt topraklarında hiçbir nükleer silah bulundurulmaması, varolanların sökülmesi,
- Şovenizme son verilmesi,
- Helsinki Nihai Senedi hükümlerinin tam ve eksiksiz şekilde uygulanması,
- Sistemli bir istihdam politikasıyla işsizliğin ortadan kaldırılması.

Bugünkü kısıtlı hukuki yapı dahi, bu taleplerin dile getirilip savunulmasını engellememektedir. Örneğin Koç grubuna ait Asil Çelik fabrikasının devletleştirilmesi, Güney Sanayii'nin kurtarılması gibi örneklerle, Haliç kıyılarında olup bitenler, mevcut istimlak mevzuatı ile dahi büyük üretim araçlarının kamu mülkiyetine devredilmelerinin mümkün olduğunu göstermektedir. Bankaların devletleştirilmesi talebini devamlı dile getiren sanayiciler vardır. Devlet Planlama Teşkilatı'na ekonomide tayin edici rol öngörenler bir haylidir. Toprak reformu tartışması sürmektedir. ABD ile Savunma İşbirliği Anlaşması'nı gözü kapalı sürdürmeye, mevcut hükümet dahi yanaşmamaktadır.... Özetle yukarıda sıralanan somut taleplerin teker teker herbirini ve topluca hepsini savunmak, bunları politik bir hareketin programı halinde bütünselleştirmek günümüzün şartlarında da olanaklıdır.

Böyle olduğu halde bugün, açık politika sahnesinin solunda yer alanların bu taleplerden bir tekini bile dile getirmedikleri bilinen bir gerçektir. Bu da doğaldır. Çünkü sosyal demokrasi ile sosyalizm arasında her birinin öngördüğü toplumsal ve ekonomik formasyonlar açısından nitel fark vardır. O halde yasal sınırları bir hayli daraltılmış da olsa politik arenada, yukarıda sıralanan somut talep ve hedeflerin oluşturduğu siyasi bütünlük söz konusu olduğunda bir boşluk var demektir. Bu boşluğun doldurulması da, sosyal demokratlardan daha ileri siyasi, ekonomik ve toplumsal yapılanmaları hedefleyenlere düşmektedir.

Ancak hemen hatırlatalım ki sosyalistlerin politikası köklü yapısal dönüşümleri ihtiva eden programatik hedeflerle sınırlı değildir. Günümüzün en acil meselesi, emekçi halk için son derece hayati öneme sahip demokratik hak ve özgürlüklerin savunulması, bunlar üzerindeki kısıtlamaların kaldırılması için mücadele verilmesidir. Sosyalistler dışında da pek çok kimse, siyasi partilerin önemli bir bölümü, mev-

cut kısıtlamalardan şikayetçidirler ve şu veya bu ölçüde bunların kaldırılmasını talep etmektedirler. Bize göre demokratik hak ve özgürlükler bir bütündür. Sosyalistlerin görevi, demokratik hak ve özgürlüklerin en tam şekliyle yeniden elde edilmeleri için olanca çabalarını seferber etmektir. Çünkü bu hak ve özgürlüklere en fazla ihtiyacı olanlar çalışan insanlardır, günden güne yoksullaştıkları resmi istatistiklerle ispatlanan emekçi kitlelerdir. O halde yukarıda sıraladığımız somut taleplerle bütünleşen ve kısıntısız bir demokrasiye varmayı ön plana alan bir siyasal yapılanmanın, bir Sol Parti'nin hedeflenmesi, bu amaçlarda mutabık herkesi içine alacak, ve onlarla birlikte oluşturulacak şekilde önümüzde durmaktadır.

Meselenin nazari planda kısaca analizi sonunda, önümüzde şekillenen şema böylesine yalın ve basittir. Ama pratikte işlerin hiç kolay olmayacağı aşikardır.

Her şeyden önce sosyal psikolojide 1980 sonrası dönemde meydana gelen olumsuzluğun aşılması gerekmektedir. Bu dönemde solun maruz kaldığı ağır baskı, azımsanmayacak moral tahribata yolaçmıştır. 1980 öncesinde, yukarıda belirtilen somut hedefleri benimsemiş, bunlar uğruna mücadele etmiş, bunları programlarına koyan partilere oy vermiş yüzbinlerce kişinin bir bölümü, sol üzerindeki baskının etkisi altındadır. Halâ daha süregelen tevkifatlar, açılan davalar, verilen mahkumiyetler, sol üzerindeki baskının devam etmekte olduğunun kanıtlarıdır. Bu nedenle pekçok solcu, sosyal demokrasiden daha solda bir partinin kurulmasının henüz vaktinin gelmediği kanaatindedir. Bu psikolojinin giderilmesi, beklemekle hiçbir şey kazanılmayacağının, baskının tesirinde olanlara somut çalışmalarla gösterilmesi ve kavratılması gerekir. Bunun da en kestirme yolu sol bir partinin oluşturulması girişimlerini başlatmak, böylesi bir partinin kurulmasının gereklerini fiilen yerine getirmektir.

Sol bir partinin kurulmasının önündeki zorluklardan bir diğeri sosyal demokratların, kimi solcular arasında da rağbet bulan, böylesi bir girişimin "solu böleceği ve solun iktidar olmasını engelleyeceği" yolundaki karşı propagandalarıdır. Sosyal demokrasinin gerçekten sol olup olmadığı tartışmasına girmemek için, yaygın siyasi terminoloji diliyle konuşup, sosyal demokrasinin sol kanatta yer aldığını kabul edebiliriz. Ancak dünyanın her yerinde -bizde de fiilen böyledir- sosyal demokrasi, solun sadece bir bölümünü oluşturur. Çünkü yukarıda da kısaca değindiğimiz gibi sosyalistlerle sosyal demokratların dünya görüşleri arasında nitel bir fark vardır. Savunulan sınıf çıkarlarından kaynaklanan bu fark en belirgin şekilde sömürü olgusuna bakış ve sömürüye karşı politikalarda kendini açığa çıkarır. Dolayısıyla bir sol partinin kurulması solu bölmek değil, zaten hayatın kendisinde varolan bir bölünmüşlüğün adını koymak olur.

Kaldı ki, "solu bölmek"ten kasıt, bir genel seçimde oyların dağılacağı, yüzde 10'u tutturamayan oyların heder olacağı ve bu yüzden sosyal demokratların kazanılabilecek bir iktidarı kaybedecekleri ise, böylesi bir yaklaşımın hakkaniyetle hiç de bağdaşmadığına hemen işaret etmek gerekir. Bu tür argümanları ileri sürenler öncelikle şu soruya cevap vermelidirler: Sosyal demokratların, kendilerinden farklı dünya görüşüne sahip sosyalistlerin oylarını kendi tapulu malları olarak görmeye ne hakları vardır?

Eğer mesele oyları bölmeyip sağın karşısında bloklaştırmak ise, bunun da yolu vardır ve yeryüzünde pek çok ülkede başarıyla denenmiştir. Sosyalistlerle sosyal demokratlar seçim ortaklığı yaparlar, olur biter.

Ayrıca bir genel seçimde sosyalistlerin, toplam oyun yüzde ne kadarını alacağını bugünden kestirmek bir hayli zordur. Kaldı ki, barajın aşılamayarak oyların ziyan olacağı gibi bir gerekçe, kısır döngü yaratır ve seçmen karşısına alternatif olarak çıkmayan sosyalistlerin ilelebet "baraj altında" kalması sonucunu da doğurabilir.

Hepsi bir yana, siyaset sadece seçimlerden ibaret değildir. Sol bir partinin, seçimlere katılmanın yanısıra daha başka önemli görevleri vardır. Sosyalist dünya görüşünün emekçilere özümsetilmesi, programın somut hedef ve taleplerinin yığınlara maledilmesi, demokrasi, partiye her geçen gün daha fazla üye kazanılması....Böylesi hayati öneme sahip görevler, 5 yılda bir yapılan genel seçimlerde "oyların bölünmemesi" kaygısına -ki bu kaygının yerinde olmadığını gördük- asla feda edilemez.

Sosyalist bir parti kurulması konusunun en önemli sorunu, böyle bir partinin kimler tarafından, nasıl oluşturulacağıdır. Türkiye'de sol hareketin -sosyal demokrasi dışındaki sol anlaşılsın- bölünmüşlüğü ve dağınıklığı, bu sorunun önündeki en büyük engel gibi gözükmektedir. Ne var ki, akıllı, basiretli ve sabırlı olunduğunda, hoşgörülü ve yapıcı davranıldığında sorunun çözülmemesi için hiçbir neden yoktur. Yazının önceki bölümünde sıraladığımız programatik hedefler esas alındığında -ki partinin günümüzdeki başlıca misyonu ve işlevi, bu hedefler ve talepler manzumesini savunmak olacaktır- Türkiye sol hareketi içinde yeralanların hemen tamamının hemfikir oldukları görülecektir. O halde partinin, sol hareketin ortak partisi olarak oluşturulması pekala mümkündür.

Bu işin kolay olmadığı besbellidir. Ama, sol hareket içinde yeralan ve ana programatik hedefler üzerinde anlaşan herkes "bu parti sadece benim değil bizim partimiz olacaktır", olgunluğunu gösterdiği takdirde, partinin ortaklaşa oluşturulmasının yolu açılmış olur. Gerçi, insanoğlunun binlerce yıldan bu yana kanına işlemiş "benimki" güdüsünden kurtulup "bizimki" ni benimsemesi kolay bir iş değil. Ama, "bizimki"nin yürekten benimsenmesi için "benim olan"dan vazgeçmek gerekmiyor. Burada sorunun püf noktası "bizim" olanla "benim" olanın en iyi şekilde uyumlaştırılmasıdır, onların birbirleriyle çatışmadıkları, aksine birbirlerini bütünleştirip güçlendirdikleri bilinciyle davranılmasıdır.

Böyle bir partide ideoloji meselesi sorun yaratmayacak mıdır?

Neyin ne olup, neyin ne olmadığı noktasında anlaşıldığı takdirde ideoloji konusunda problem çıkmaması gerekir. Parti ona katılan herkesin ortak örgütü olacaktır. Bu nedenle de böyle bir partide "saf" bir ideolojiden sözedilemez. Bu dediğimizden partinin ideolojisi olmayacaktır anlamı çıkmaz. Partinin tayin edici özelliği, onun emekçi karakteridir. Çağımızda emeğe damgasını vuran işçi sınıfıdır. Dolayısıyla sosyalist partinin ideolojik yapısında, genel hatlarıyla belirleyicilik rolünü işçi sınıfı ideolojisinin oynaması, partinin bu ideolojiden önemli oranda esinlenmesi kaçınılmazdır.

Son bir nokta, ortaklaşa oluşturulacak sol partinin en geniş kapsayıcılıkta olması için nasıl gayret gösterilmesi zorunluysa, neyi dışlaması gerektiği konusunda da o derece titiz davranılması gerektiğidir. Biz, sol hareket içinde herkesin birbirine dost olduğuna inanıyoruz ve herkesin geçmişin tatsızlıklarına sünger çekmekten yana olmasını memnunlukla karşılıyoruz. Ne ki aldatıcı olabilecek ba

16. sayfada sürüyor.

MECLİS'TEN NOTLAR

GÜRBÜZ BARAN

Yaratılan utanç tablosu ve sahipleri

ANAP Mayıs ayına hızlı girdi. Ayın ilk gösterisini, TBMM Genel Kurulunda 1 Mayıs işçi bayramının önemini anlatmak amacıyla kürsüye çıkan SHP Genel Başkanı A. Güven Gürkan'ı kaba kuvvetle, saldırılarla susturarak yaptı. TBMM'nin 66 yıllık tarihinde konuşmasını, hatta ilk cümlesini bitiremeden kürsüden indirilen ilk ana muhalefet partisi lideri Gürkan, bunu başaran da ANAP'lı ve partileri dağılan eski MDP'liler oldu.

İktidar partisinin geçen ay içindeki asıl başarısı ise, "kurduranların" vardığı sonuç itibarıyla utançlarından sahiplenemedikleri MDP'yi Mehmet Yazar'a ve Süleyman Demirel'e yar etmeyişiydi. Özal, alım-satım'daki başarısını yığınsal parlamenter transferiyle kanıtlamak bir yana, sağ cephede savaş vereceği Yazar ve Demirel karşısında prestij kazandığı gibi, ANAP içindeki "hareketçi" muhalefet grubuna karşı da yeni isimler ve destekler depolamış oldu.

TBMM'de grup kurarak doğan Yazar'ın HDP'sinin geleceği ise, aydınlık görünmüyor. Mehmet Yazar, Odalar Birliği Başkanlığından ayrılıp aktif siyasete atılmasından beri kendisi saklamaya çalışsa da, "Çankaya" ile bağlantılı olarak anılmaktan kurtulamamıştır. Muhtemeldir ki, bir iki yıl sonra HDP de bir fesih kongresi yapmak durumunda kalacaktır.

Öyle görünüyor ki, sağda asıl kapışma Özal ile Demirel arasında olacak. Bugün için hükümet olanakları ve avantajı ile ayakta duran ANAP ile, "mazlum" olmayı oynayarak karizmasını sıcak tutan Demirel'in DYP'si arasındaki çekişmenin sonucunu da, her ikisinin dışında, bu partiler karşısında alacakları tavır ya da koyacakları destekle, büyük sermaye ve tekeller tayin edecektir.

Feshedilen MDP'nin Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Kocabaş ANAP'a transfer olanlar arasında. Alaçatı MDP belediye başkan adayının ANAP'lılarca transfer edilmesi üzerine TBMM'de konuşan Kocabaş'ın sözleri kamuoyuna o sıralar pek yansımadı. 3.10.1985 tarihli TBMM tutanakları Kocabaş'ın konuşmasını şöyle belgeliyor:

"12 Eylül öncesinden bu yana yapılan ve parlamenter sistem ile demokratik rejimi tahrip ederek şaibeler bırakan ve millet önünde demokrasiyi küçük düşürücü transfer hareketleri hızla gelişmeye başlamıştır. ANAP başarısızlığını, milletin dikkatini menfaat karşılığı transfer ettiği belediye başkanları ile örtmek istemektedir."

Halkçı Parti'den parlamenter seçilip sonra Odalar Birliği Başkanının kurduğu sağcı HDP'ye kurucu üye olan Selahattin Taflıoğlu ise buçelişkisini soran gazeteciye, "Necdet Calp bana, adımızın sosyal demokrat olduğuna bakma, gel burada bulun öyle görünmek gerekiyor, dedi. Ben de onun hatırına HP'ye gelmiştim," yanıtını verebiliyor.

Anayasanın 84. maddesinin ihlal edildiği yolundaki eleştiriler karşısında Cumhurbaşkanı Evren, SHP Genel Başkanı Gürkan'ı 19 Mayıs günü yanıtlarken, "Bu işlemleri değerlendirme yetkisi TBMM'nindir," diyor, haklı olarak. Hâl böyleyse, "Anayasayı deldirtmem" sözleri de havada kalıyor. Çünkü anayasanın delinip delinmemesi, tümüyle değiştirilip yenisinin yapılması konusu da, doğal olarak TBMM'nin yetkisindedir.

12 Eylül öncesini tehdit olarak kullanıp en temel demokratik hakları çiğneyenlerin yarattıkları tabloya bakınız...Son bir aylık gelişmede ortaya çıkan "utanç" tablosuna bakınız. Bu tablonun sahipleri yerinde olmayı kim isteyebilir?...

ABD BM'nin "Silahsızlanma ve Gelişme" konferansına katılmıyor

PARİS-(P. Sundberg/Dagens Nyheter) - Paris'te başkan Mitterand' ın girişimiyle 15 Temmuz-2 Ağustos arası yapılacak olan "Birleşmiş Milletler Silahsızlanma ve Gelişme Konferansına" ABD'nin katılmayacağı açıklandı. Resmen hayır demeyen Waşington, katılmak istemediğini sezdiren, dolaylı bir açıklamada bulundu. Konferansta başkanlık edecek olan İsveçli Jan Martensson durumun üzüntü verici olduğunu belirterek, şunları söyledi:

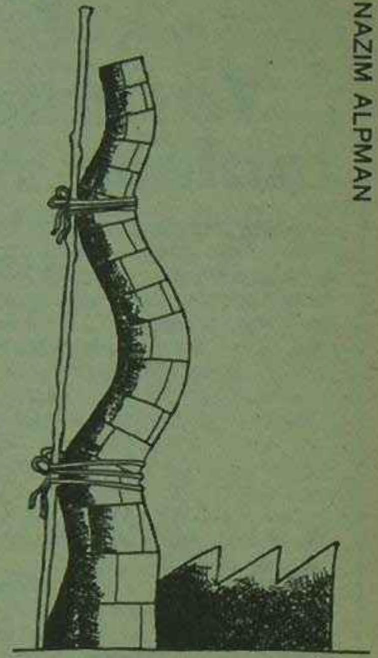
"Bu konferansın, sorunun önemine dikkati çeken uzun ve dikenli yolun başlangıcı olduğuna inanıyorum. Geçtiğimiz yıl dünyada, 1000 milyar dolar askeri giderlere harcandı. Doğal olarak bu paranın en büyük bölümünü gelişmiş endüstri ülkeleri harcadı. Bu para, günde 30 çocuğun gıda yetersizliğinden öldüğü yoksul ülkelere yardım için harcanan paranın 25 katıdır."

UNITA Başkanı ABD'nin yardım ettiğini resmen açıkladı

JOHANNESBURG (Ajanslar)- Angola'daki yönetime karşı terör savaşı veren UNITA çetesinin Başkanı Jonas Sawimbi, UNITA'nın ABD'den silah ve araç gereç aldığını açıkladı. Güney Afrika'nın The Star gazetesine verdiği demeçte, geçtiğimiz nisan ayından beri, ABD'den "üniformalar, zırhlı araçlar ve ilâç aldığı, uzun menzilli füzelerin de çok yakın bir zaman içinde verileceği," yer alıyor. Bilindiği gibi Jonas Sawimbi'nin şubat ayında yaptığı Waşington gezisi, çetebaşının devlet büyüğü gibi karşılanmasından ötürü büyük yankı yapmıştı. Başkan Reagan tarafından Beyaz Saray'da ağırlanan konuk çetecinin para yardımı isteği, senatodan geçip geçmeyeceğinin araştırılması amacıyla askıya alınmış ama, kendisine "Başkan'ın emrindeki diğer fonlardan" yardım yapılacağı duyurulmuştu.

Sendika İşyeri Temsilcileri

İşyerlerinde sendika işyeri temsilciliği, işçiler için etkin bir organ olmaktan çıkmıştır. Sendikaların, işyerlerindeki üyeleri ile bağlarını kurup güçlendiren bu önemli organa artık eskisi gibi itibar da yok. Niçin?

CAN ÖZ

İŞYERİ sendika temsilcileri yetki ve görevleri yasayla şöyle düzenlenmiş: "2821 sayılı Sendikalar Kanunu madde 35 - İşyeri sendika temsilcisi ve baştemsilcisi, işyerine münhasır kalmak kaydı ile işçilerin dileklerini dinlemek ve şikâyetlerini çözümlemek, işçi ve işveren arasındaki işbirliği ve çalışma ahengi ile çalışma barışını devam ettirmek, işçilerin hak ve menfaatlerini gözetmek, iş kanunları ve toplu sözleşmelerde öngörülen çalışma şartlarının uygulanmasına yardımcı olmakla görevlidir. Temsilcilerin görevi, toplu iş sözleşmesinin bitimi ile son bulur. İşyeri sendika temsilcileri bu görevlerini, işyerindeki işlerini aksatmamak ve iş disiplinine aykırı olmamak şartı ile yerine getirirler."

Yasa aynen böyle. Ancak sendikalar yasayla yetinmemiş, kendi amaç ve ilkelerine paralel olarak ana tüzüklerinde, imzaladıkları toplu iş sözleşmelerinde de bu konuya ayrıca yer vermişlerdir. Kimi sendika bununla da yetinmemiş, "İşyeri Sendika Temsilcilerinin Görevleri Nelerdir?" veya benzeri başlıklarla kitapçıklar bastırıp dağıtmışlardır.

Bu kadarı bile bu kurumun önemini anlamaya yetiyor. Zaten sorun da önemli mi, önemsiz mi olduğu değil. Önemli olan bu kuruma bakış, buna paralel de bu kurumun gerçek işlevi nedir ya da ne olmalıdır sorunudur.

İşverenlere göre sendika işyeri temsilcileri, işçi ile işveren arasında bir aracı ya da barış meleği. Bu doğal. Peki sendikacılarımıza göre?

SENDİKALAR TABANIN ETKİN DESTEĞİ OLMADAN GÜÇLENEMEZLER

Bugün sendikalarımızın çok önemli sorunları olduğu gerçektir. Ancak sorunların çözümünün önündeki temel engel, kimilerinin öne sürdüğü gibi mevcut yasal düzenlemeler ya da içinde bulunulan koşullar değildir. Kuşkusuz bunların önemi yadsınamaz. Ancak temel sorun, mevcut yapıyla birlikte, sendikalarımızın büyük çoğunluğunun tabanın etkin desteğinden ne yazık ki yoksun olmalarıdır. Sendikalar tabanın etkin desteği olmaksızın güçlenemezler, sorunlarını çözemezler.

Bugün çok rahatlıkla şu söylenebilir. Genel olarak işyerlerinde sendika işyeri temsilciliği, işçiler için etkin bir organ olmaktan çıkmıştır. Sendikaların, işyerlerindeki üyeleri ile bağlarını kurup güçlendiren bu önemli organa artık eskisi gibi itibar da yok. Niçin?

SENDİKAL KADRONUN KAYNAĞI İŞYERİ TEMSİLCİLİKLERİDİR

Açık sözlü ve samimi olmak gerekiyor. Eskiden sendika işyeri temsilciliğini cazip kılan bazı nedenler vardı. Daha güçlü temsilcilik güvencesi, çalışma saatleri içerisinde daha özgürce sendikal görevlerle ilgilenebilme, disiplin kurullarında daha etkin konum vs. gibi. Bugün bunlar 12 Eylül sonrası yaratılan ortam, çıkarılan yasalar ve YHK kararları ile önemli ölçüde daraltılmış durumda. Ve bunların bu kurumun etkinliğinin kırılması için yapıldığı da bir gerçek. Ancak bütün bunlar sendika temsilciliği kurumuna itibarsızlığın temel nedeni olamaz. Sendika temsilcileri işçilerin sorunlarını çözerek onların güvenini kazanırlar. Aynı zamanda işçilerin sendikaya olan güvenini de sağlamış olurlar. Hiçbir sendika temsilcisi arkasında güçlü bir sendika desteği olmadan işveren karşısında güçlü olamaz, bir tek sorunu çözemez, "Ne yapalım içinde bulunduğumuz ortam ve yasalar böyle" diyen bir sendikal merkez "desteği" ile, sendika işyeri temsilcileri yalnızca ve yalnızca kendi kişiliklerini yitirirler. Oysaki sendika temsilciliği kurumu aynı zamanda, sınıf gerçeğini kavramış, dürüst, namuslu işçi önderlerinin sendika üst organlarında görev yapabilecek bilinç ve birikimi kazandıkları yerlerdir. Sendikal kadronun kaynağı işyerleridir. Sendika işyeri temsilciliği çok önemli sınav ve sınama tahtasıdır.

Sendikaların güçlenebilmelerinin bir yolu da kitle tabanını genişletmekten geçmektedir. Bu da yeni yeni işyerlerini örgütlemek demektir. Örgütlenmede başarılı olabilmek bir kadro sorunudur. Deneyler göstermiştir ki, örgütlenmede en başarılı unsurlar amatör sendikacılardır. Yani işyerlerindeki bilinçli işçiler, özellikle sendika temsilcileridir. Örgütlü olduğu işyerlerindeki üyelerini, temsilcilerini, örgütlenmeyi planladığı yeni işyerlerine yönlendirebilen sendikalar kitle desteklerini geliştirmede kesin bir başarı kazanmışlardır.

Bu durum sendikalara çok önemli bir görev yüklemektedir. İşyerlerine yönelik, sendika temsilciliklerinden başlayan özel eğitim programları. Hiç unutulmamalıdır ki temsilciler iyi birer örgütçü, eğitimci ve ajitatör olmalıdır.

Sonuç olarak sorunların çözümü işyerlerinde örgütlenmekten, buralarda güçlü sendika işyeri temsilcileri yaratmaktan geçiyor. ●

Sendikal Savaşım ve İşçi Sağlığı

Gerek tek tek işyerlerinde, gerekse genel olarak tüm işçilerin karşılaştıkları riskleri azaltmak için bilinçli çabalara gereksinim vardır. Bunun yolu da, sendikaların işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda kendi politikalarını oluşturmalarından, bu alanda çalışacak uzman kadroları istihdam etmelerinden geçiyor.

AYFER OLCAY

GEÇTİĞİMİZ günlerde televizyon ve basında, trafik kazalarının sıklığı yönünden, ülkemizin durumu bir kez daha gündeme getirildi. Kaza sıklığı yönünden dünya birinciliğimiz var. Sözlü ve yazılı basında yapılan değinmelerde, belki soruna somut çözümler getirilmedi ama, konu yeniden en canalıcı noktalarıyla kamuoyuna duyuruldu.

En az trafik kazaları kadar önemli olan ve çalışan kesimi doğrudan ilgilendiren bir başka konuya sözü getirmek istiyoruz.

İş kazaları ve meslek hastalıkları da trafik kazaları gibi her gün can alıyor. İnsanlar sakatlanıp çalışamaz hale geliyorlar. Yaşamları altüst oluyor. Fakat bu konuda, basın ve iletişim araçlarından, trafik kazalarına gösterilen duyarlığı göremiyoruz. Sonuçları, ancak sayısal bilgiler olarak, konuya kişisel ilgisi olan akademisyenlerin çalışmalarında, Sosyal Sigortalar Kurumunun istatistik yıllıklarında kuru bilgiler olarak izlenebiliyor. Bu istatistikler ise, yalnızca sigortalı çalışanları kapsadığından gerçekten uzak bilgiler olarak anlamsızlaşabiliyor.

Söylediklerimizi bir parça daha somutlamak için çeşitli rakamlar vermekte yarar var.

Sosyal Sigortalar Kurumunun kurulduğu 1946'dan 1978 yılına kadar geçen süredeki 2 milyon 750 bin iş kazasında 66 bin işçi sakat kalarak çalışamaz hale gelmiş, 20 bin kişiyse canından olmuş. Bir diğer yıllığa göre, 2 milyon sigortalıdan yalnız 1975 yılında 182.601 kişi iş kazası geçirmiş, bunlardan 2764'ü sürekli işgöremez duruma düşmüş, 1038 kişi de yaşamını yitirmiş.

Elimizdeki en yeni sayısal veriler ise 1983 yılına ait. Buna göre, ülkemizde çalışan 2 milyon 327 bin 245 sigortalıdan 145.296'sı işkazası geçirmiş, bunlardan 1070'i ölmüş, 2592'si ise sakat kalmıştır. Başka bir deyişle, son 12 yıl içinde sigortalı çalışan her 100 işçiden 8'i işkazası geçirmiştir.

Bu sayıların her geçen yıl hızla yükseldiğini de belirtmek gerekiyor. Şöyle ki; 1974-1975 yılları oranlandığında kaza oranında yüzde 21, meslek hastalıklarında yüzde 1700'lük bir artış sözkonusu. Ölüm oranı ise yüzde 310.

Bu bilgiler ışığında kısaca söylemek gerekirse, çalışan kesim, salt yaptıkları iş ve içinde bulundukları yaşam koşulları nedeniyle doğrudan ve diğer katmanlardan daha fazla risk altında. Ve bunları basından izleme olanağı yok. Öyleyse şöyle bir soru akla geliyor:

İŞÇİ SAĞLIĞI KİMİN SORUNUDUR?

1982 Anayasası genel çerçevesiyle tüm toplumun sağlıklı kılınmasını temin etmeyi hüküm altına alır ve devleti bu alanda çeşitli organlarıyle çalışmalar yapmakla görevli kılar. Ancak bu, işçi sağlığı gibi özel bir alan için yeterli midir? İşçilerin, işçi sağlığı ve iş güvenliği açısından çok fazla risk altında yaşamlarını sürdürdüğünü de bilmeyen yok.

O halde soruna kendi içinde özel bir çalışma alanı olduğu görüşünden yaklaşılmalıdır. Burada hep bildiğimiz riskleri biraz somutlamakta belki yarar olacaktır. Örneğin maden işkolunda işkazaları yönünden dünyada birinci geliyoruz. Aynı biçimde tekstil işkolunda meslek hastalıkları yönünden yine ön sıralardayız. Petro-kimya işkolundaysa, riskler tam olarak bilinemiyor bile. Bunlar, kabaca ortaya çıkmış veriler. Oysa, sorunun görünmeyen yönleri de var.

İnsanların sağlıklı yaşayabilmelerinin koşulları nelerdir?

Bu soruya şöyle yanıt verilebilir: İyi konutlarda yaşamak, iyi beslenmek, kültürel etkinliklerden yararlanabilmek, tatil olanağı bulabilmek gibi...Tüm bunlara başka şeyler de eklenebilir.

Bir de kendi durumumuzu gözden geçirelim. Hangimiz iyi ısınan, aydınlık,yeterince odası, banyosu ve mutfağı olan konutlarda yaşayabiliyoruz? Emekçilerin yoğun olarak yaşadığı gecekonduların tarifine gerek var mı? Enflasyonun hızla tırmandığı, etin, sütün, ekmeğin fiyatına her gün katmerli zamların yapıldığı bir ülkede asgari ücretli bir işçinin iyi beslenmesinden, giyim ve kültürel etkinliklerinden ne kadar sözedilebilir? Kısaca hangimiz insanca yaşama hakkına sahibiz? Bütün bu sorular, "İnsanların sağlıklı yaşayabilmelerinin koşulları nelerdir?" sorusunun yanıtını da içinde taşıyor.

GÜNCEL GÖREVLER NELER OLMALIDIR?

Konu, tıpkı ücret artışları ve sosyal hakların elde edilmesi sorunu gibi, çözüme kavuşturulması için işçilerin ve işçi örgütlerinin ilgisine, bilgisine muhtaçtır.

İçinde bulunduğumuz dönem, sendikaların hızla kendi yapılanmalarını güçlendirmeye çalıştıkları bir dönem. Hem de koşullar oldukça ağır. Tek tek işçiler ele alındığında güvencesiz, sendikalar bakımından bir dizi engellemelerle dolu bir dönem. İşçilerinse, haklarını alabilmek için kendi örgütlerinin etkinlik kazanmasına ivedilikle ihtiyaçları var. Bu kadar sorun içinde, "İşçi sağlığı konusu biraz daha bekleyebilir," diyenler olabilir. Ama burada hemen, yaşama hakkı savunulmadan, başkaca haklar için savaşım vermenin çelişkisini de vurgulamak gerekiyor.

Bu bağlamda iş güvencesi ve iş güvenliği arasındaki kopmaz ilintiyi sendikalar zaman geçirmeden ayrımsamalı ve iki sorunu birlikte çözmenin yöntemini bulmalıdırlar.

Geçmişte bu konuda yapılanlara gözatıldığında, en ileri toplu sözleşmelerin bile iş güvenliği bakımından yeterli ve somut istemleri içermediğini söylemek pek de haksızlık olmayacaktır. Anılan toplu iş sözleşmelerinde iş güvenliği konusu daha çok genelhatlarıyla ele alınmış, istenilen düzeye bir türlü ulaşılamamıştır. Bunda en büyük etken kısa dönemde hızla yükselen sendikalaşma hareketi ve neyin önceliği konusunda seçim yapma zorunluluğu olabilir. Ama artık aynı anda birçok konuyu gündeme getirmenin zamanı gelmiştir. Sendikal hareket bu anlamda önemli deneylere sahiptir.

Bu düşünceler ışığında şöyle bir somutlamaya gidilebilir: Gerek tek tek işyerlerinde, gerekse genel olarak tüm işçilerin karşılaştıkları riskleri azaltmak için bilinçli çabalara gereksinim vardır. Bunun yolu da, sendikaların işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda kendi politikalarını oluşturmalarından bu alanda çalışacak uzman kadroları istihdam etmelerinden geçmektedir. Varolan tüzük ve yönetmeliklerin uygulanması, işgüvenliği önlemlerinin geliştirilmesi yönünde kendi politikalarını oluşturacak sendikalar ancak bu yolla toplu sözleşmelere somut taleplerle gidebilirler. Çünkü, işverenlere göre işçi sağlığı sorunu, üretimin hiçbir biçimde kesintiye uğramadan, üretimin en verimli biçimde yapılması sorununun bir parçasıdır. Yani, işverenler için, işçilerin "minimum bir sağlık düzeyinde olmaları" yeterli bir koşuldur. İşverenler açısından sağlıklı işçi "viziteye çıkmayacak" işçidir. Bir fabrikada doktora görünmek isteyen bir işçinin olmaması, o gün için o fabrikada hiçbir sağlık probleminin olmayışı anlamına gelir. Sözgelimi, benzen kullanılan bir fabrikada, işçilerin kanser riski altında olması, işveren açısından, pratikte bir sorun niteliği taşımaz. Günün birinde işçilerden birinin kansere yakalanması ise "normal ve olağan" bir vakadır.

Bu göstermektedir ki, işverenlerin çözümüne bırakılacak işçi sağlığı ve iş güvenliği konusu, çözümsüz kalmaya mahkumdur. O halde yinelemek gerekir ki sendikalar yukarıda sözü edilen önlemleri bir an önce alıp işverenlerin karşısına somut taleplerle çıkmak zorundadır. Aksi halde talepler bir çift ayakkabı, elbise ya da kurşun zehirine karşı bir kâse yoğurt düzeyinde kalacaktır.

Bilimcilere göreyse, yoğurdun kurşun zehirini önlemeye yönelik hiçbir etkisi yok... ●

Sendika İçi Demokrasi Gelişeceğe Benziyor

YILDIRIM KOÇ

SON ZAMANLARDA sendika-içi demokrasi konusu hem dünyada, hem de Türkiye'de giderek daha fazla ilgi çekmeye başladı. Örneğin, Amerikan İşçi Sendikaları Federasyonu (AFL-CIO) tarafından 1985 yılında yayınlanan **İşçilerin Değişen Durumu ve Sendikaları** broşüründe şöyle deniyor:

"Sendikalar üyelerinden oluşur. Sendikaların yeniden canlanması, herbir sendika üyesinin kendi örgütünde yönetime katılma konusunda mümkün olan en büyük imkanı bulmasını ve sendikada en iyi bir biçimde temsil edilmesini gerektirir. Sendikalar, üyelerin sendikanın işlerine katılımlarını sağlamada, geleneksel olarak yapılan toplantılara katılmaktan oldukça farklı ek imkanlar sağlamak durumundadırlar." (AFL-CIO), **the Changing Situation of Workers and Their Unions**, s. 23.)

Laspetkim-İş Sendikası tarafından çıkarılan gazetenin Nisan 1986 tarihli birinci sayısında da, çıkarken başlıklı yazıda şöyle deniyor: "Yasaların getirdiği kısıtlamaları aşabilmenin tek yolu işçilerle eskiye göre çok daha fazla bütünleşebilmekten geçiyordu. Biz de bunu yapmaya çalıştık."

Bu konu gerçekten son derece önemlidir. Ayrıntılı ve kapsamlı olaraktartışılmasında yarar bulunmaktadır. Ancak, birçok konuda olduğu gibi, sendika-içi demokrasi de kolayca farklı yorumlanan ve çok değişik anlayışları açıkladığı sanılabilen bir kavramdır. Kavramın içeriği, kullanan kişinin farkında olarak ya da olmadan benimsediği demokrasi ve sendikacılık anlayışları, sendikalardan beklentisi ve sendikalara yüklediği işlevler gibi konularla bağlantılıdır. Diğer bir deyişle, herkes sendika-içi demokrasi kavramını savunabilir, ancak bunu farklı algılayıp, değişik yorumlayabilir. Bu nedenle, sendika-içi demokrasi kavramını, diğer anlayışlarla bir bütünlük içinde değerlendirmek gerekir.

Sendikalar ilk doğduğunda, işçilerin mevcut düzene bir tepkisini ve /veya korunma çabalarını ifade ediyordu. Genellikle küçük örgütlenmelerdi. İşlevleri ve kaynakları sınırlıydı. Uzun süre meşrulaşamadılar ya da meşrulaşmak ("kaydolmak") ve böylece sistemle bütünleşmek istemediler. Bu dönemde sendikaların yaşaması ve güçlenmesi zordu. Ancak bu zorluk, sendika-içi demokrasiyi zorunlu kılıyor, ters eğilimlerin yeşermesini önemli ölçüde önlüyordu.

SENDİKA-İÇİ DEMOKRASİYE TERS EĞİLİMLER

Sendika-içi demokrasiye ters eğilimler nedir? Bu soruya sanırım iki açıdan yaklaşmak mümkün.

Devlet ve işverenler sendikaları kullanabilir. Sendikalar, işçileri denetim altında tutmanın ve işçileri yönlendirmenin aracı olarak kurulabilir ve işletilebilir. Bu tür sendikalar, "tek ve mecburi üyelikli" faşist sendikacılıktan, işveren denetiminde işyeri sendikacılığına ve bir dönemin hıristiyan sendikacılığına kadar geniş bir alanı kapsar. İşçileri gerçek çıkarlarının dışında kullanmaya dönük sendikalar, işçilerin katılımına ve denetimine kapalıdır. Sendika-içi demokrasi işletilemez. Ya da bilgisizlik ve aldatma temelinde "demokrasi" oyunu oynanır.

Sendikaların "meşrulaşarak düzenle bütünleşmelerinin" sendika-içi demokrasi açısından yarattığı ikinci sakınca, bazı sendika yöneticilerinin tavrıdır. Bazı düşünürler, sendika yöneticilerini "sendika bürokratları" biçiminde nitelendiriyor. "Sendika ağaları" kavramı da kullanılabiliyor. Sendika yöneticiliği bazı işçiler için daha yüksek gelir ve daha etkili bir pozisyon olarak değerlendirilebiliyor. Bazı kişiler, bu yerlerden ayrılmamak

için de sendika-içi demokrasinin önünde bir engel oluşturabiliyor. Özellikle, sendika aracılığıyla ahlak ve yasa dışı yollardan büyükçe servetler oluşturma ya da siyasi partilerde üst görevlere sıçrayabilme olanakları, sendika-içi demokrasinin önünde önemli birer engel oluşturabilmektedir.

SENDİKA-İÇİ DEMOKRASİNİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER

Sendika-içi demokrasiyi çeşitli biçimlerde sınırlandırmak mümkündür. Örneğin, yasalarla sendika yöneticiliği için iş hayatı ya da işyeri kıdemi ya da siyasal düşünce konusunda bir kısıtlama getirilmesi, sendika-içi demokrasinin önünde önemli bir engeldir. Sendikalar kendi anatüzükleriyle de çeşitli düzeylerde yönetici seçilmek konusunda kısıtlayıcı hükümler getirebilir. Bu da önemli bir engeldir. Toplu sözleşmelere de, özellikle sendika temsilcisi olarak atanma konusunda kısıtlamalar konabilir. Bunlar da işçilerin isteklerinin önünde birer engel oluşturur.

SENDİKALARIN İŞLEVLERİ VE SENDİKA-İÇİ DEMOKRASİ

Sendika-içi demokrasi anlayışı, sendikalara yaklaşıma göre değişir. Toplumu daha iyiye doğru dönüştürme çabası içinde olanların sendikalara yaklaşımını üç grupta toplamak mümkündür: 1. Sendikaları, toplumu daha iyiye doğru dönüştürme araçlarından biri durumuna getirmenin mümkün olduğuna inananlar, 2. Sendikaları, toplumu daha iyiye doğru dönüştürücü araçların altyapılarının hazırlanmasında bir araç olarak görenler, 3. Sendikaları mevcut yapıyla bütünleşmiş, iflah olmaz ve işe yaramaz birimler olarak değerlendirenler.

Sendika-içi demokrasiyi, toplumu daha iyiye doğru dönüştürücü araçların altyapılarının hazırlanmasında sendikalara önemli görevler yükleyen bir yaklaşımla, şöyle değerlendirebiliriz: Sendika-içi demokrasi, matematikteki limit problemleri gibidir. Yaklaşabilirsiniz, ama ulaşamazsınız. Sendikaların yapıları, işlevleri ve görevleri, doğaları gereği, kısıtlayıcı bir rol oynar. Ancak sendika-içi demokrasi ne kadar geliştirilirse, sendikal mücadeleye o kadar geniş bir katılım sağlanır. Ancak sendika-içi demokrasi salt tüzel ya da tüzüksel düzenlemelerle sağlanamaz. İşçi kitlesinde ve yöneticiler arasında bu tür bir gereksinim ve talep yerleşmedi mi, yasadaki ya da tüzükteki düzenlemeler bir işe yaramaz. İşçiler ve yöneticiler arasında böyle bir talep karşısında, engeller ortadan kaldırılabilir ya da aşılabilir.

SENDİKA-İÇİ DEMOKRASİ NİÇİN GÜNDEME GELİYOR?

Bugünlerde Türkiye'de sendika-içi demokrasinin gündeme gelmesinin iki ana nedeni var: Biri işçilerle, diğeri sendikacılarla ilgili.

Türkiye'de işçilerin eğitim, deneyim ve bilinç düzeyi hızla yükseliyor. Bu insanlar da yönetimde söz sahibi olmak istiyorlar. Gelişmelerden bilgi sahibi olmak, karar alma süreçlerine katılmak istiyorlar. Ekonomik bunalım nediniyle gerçek ücretlerin düşmesi ve diğer haklarda gerilere gidilmesi, sendikaların işçiler açısından önemini artırıyor.

Sendika-içi demokrasinin sendikacılar açısından öneminin artması da buhranla bağlantılı. Ekonomik buhran bütün kapitalist dünyada sendikalara karşı sistemli ve sürekli bir saldırıya neden oldu. Sendikalar ve sendikacılar zorlandı. Sendikacılar saldırılar karşısında ayakta durabilmek ve mümkünse yeni mevziler kazanabilmek için güçlerini birleştirmek ve üye kitlesi ile bağlarını güçlendirmek gereğini duydular. Güçlerini birleştirmek ve sendikal birliği sağlamak ise ancak tasfiyeciliğe ve dar grupçu anlayışlara son vermekle, sendika-içi demokrasi ve hoşgörüyü geliştirmekle mümkündür. Diğer taraftan, üye kitlesi ile bağların güçlendirilmesi de sendika-içi demokrasiyi güçlendirmeye, üyeleri sendikal gelişmelerden haberdar etmeye, onları çeşitli düzeylerde örgütleyip yönetime katmaya ve onlara denetim hakkı vermeye bağlıdır.

Bugün Türkiye'de yaşanan da bu süreçtir. Sendikalara karşı saldırı, sendika-içi demokrasiyi geliştirebilir ve bu gelişim de, sendikaların, daha iyiye doğru toplumsal bir dönüşümün altyapısını oluşturmaya katkısını artırabilir. ●

Petrol-İş Genel Başkanı Cevdet Selvi

"Tabanın söz ve karar sahibi olduğu bir Türk-İş..."

GÜN: Türk-İş Başkanlar Kurulu toplantısında alınan kararlardan biri de, çeşitli illeri kapsayan yürüyüş ve mitingler yapma ve bunların sonunda hükümet "hizaya" gelmezse, genel grev yapma kararı idi. Türk-İş içinde bir canlanma mı var, yoksa somut iş yapmadan, Aralık ayında yapılacak Türk-İş yönetimi için puan toplama mı? Bu toplantıya katılan bir genel başkan olarak, sizin yorumunuz nedir?

Selvi: Türk-İş içinde canlanma elbette var. Bu canlanmanın en somut belirtisi ise, sizin de belirttiğiniz gibi, Başkanlar Kurulu toplantısında gündeme gelen genel grev kararı. Bunu bir canlanma olarak, fakat tabandaki canlanmanın bir belirtisi olarak ele almak daha doğru olacaktır. Türk-İş Başkanlar Kurulu öncesi İzmir mitinginde işçilerin genel grev sloganı attıkları unutulmamalıdır. Başbakan Özal'ın, "Türk-İş yasalara saygılıdır. Genel grev yapmaz" sözlerinin elbette bir doğruluk payı vardır. Fakat genel grev yasalara saygı meselesi olarak değil, bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. İşçi hak ve özgürlükleri daha nereye kadar geri çekilecektir? İşçiler bu gidişe nasıl "dur" diyebilecekler, gerçek anlamda demokratik hak ve özgürlüklerini ne zaman kullanabileceklerdir? Hükümetin her uygulaması işçilerin ileriye dönük umutlarını biraz daha kırmakta, tabandaki kaynaşmayı biraz daha artırmaktadır.

Bu olumsuzlukların üst üste yığılmasıyla gündeme gelen genel greve Türk-İş yönetimi elbette kayıtsız kalamazdı. Bunu Türk-İş Genel Kurulu için puan toplama çabası olarak değerlendirmek bu bakımdan eksik kalacaktır. Türk-İş'i İzmir mitingine götüren gelişmeler rahatlıkla genel greve de götürebilir.

Bize düşen işçilerin dilek ve önerileri doğrultusundaki her adımı

kayıtsız şartsız desteklemek olacaktır.

Peki, varsayımlardan yola çıkarak, size bir soru yöneltmek istiyorum. Siz Türk-İş'in başında olsaydınız, ne yapardınız? Hükümetin bu uzlaşmaz, katı, kural tanımayan tutumu karşısında işçi sınıfının ekonomik ve demokratik haklarını nasıl savunur ve alırdınız? Bu soruyu şöyle anlamak da mümkün; siz gelirseniz ne yapacaksınız?

Hükümetin bu "uzlaşmaz katı ve kural tanımaz" diye nitelendirdiğiniz tutumu, biraz da Türk-İş Yönetiminin bugüne kadar gösterdiği uzlaşmacı tutumdan kaynaklanmaktadır. Bu güne kadar Türk-İş yönetimi gerçekçi, sağlıklı ve kararlı bir tutum izlemiş olsa idi, elbette bu noktalara gelinmeyecekti. Bugün varılan noktada yönetimin yapacağı ilk iş tabanla diyaloğu artırmak, onun görüş ve önerilerini dile getirmesine olanak tanımak, bu görüş ve öneriler doğrultusunda tabanı harekete geçirmek olmalıdır. Kısacası tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesini hayata geçirmek gerekmektedir. Her nimet bir külfet karşılığıdır diye bir sözümüz vardır. Eğer Türk-İş yönetimi sağlıklı adımlar atacaksa, işçi sorunlarına çözüm getirecekse, bir takım külfetleri de göze almak zorundadır. Eğer bu olumsuz gidiş sürecekse, Türk-İş'in fonksiyonu ne olacaktır? Bu fonksiyonların varlığı ile yokluğu arasında bir fark olmazsa, Türk-İş'in varlığı neye yarayacak, neyi çözümleyecektir? O bakımdan Türk-İş'in her türlü olasılığı gözönüne alabilmesi, cesur adımlar atabilmesi gerekmektedir. Eğer Türk-İş yönetimine gelebilirsek, işçi aleyhine bir uygulamaya girecek her hükümet ve işveren karşısında pasif bir yönetim değil, haklarını sonuna kadar savunmaya kararlı ve azimli 1.5 milyonu aşkın işçiyi bulacağını bilecektir.

Bugünkü Türk-İş yönetimine pekçok sendika muhalif. Siz sosyal demokrat sendikacıları biraraya toplamak için çaba gösteriyorsunuz. Bu birliğin hangi temel ve ilkeler etrafında oluşuyor. ve sizin dışınızda muhalif olan sağ kesimi bu birliğin içine alabilmek için nasıl bir yol izliyorsunuz? Bu muhalefetin, "Nasıl bir Türk-İş" sorusuna yanıtı ne olmalı?

Bugünkü Türk-İş yönetimine birçok sendikanın muhalif olduğu bir gerçektir. Fakat asıl yakıcı gerçek ise, Türk-İş tabanının büyük bir çoğunluğunun bu yönetime muhalif oluşudur. Sosyal demokrat sendikaların bir araya gelebilmesi, varolan bir birikimin sonucudur. Artık önemli olan bu birikimi doğru olarak yönlendirmek, nitelik ve nicelik olarak geliştirebilmektir.

Sendika yönetimlerini sağ-sol diyeayırmak mümkünse de, tabandaki işçileri böyle bir ayrıma tâbi tutmak son derece yanlıştır. Türk-İş'i çelişkilerinden arınmış, çağdaş, demokrat ve gerçekçi, gerçek bir işçi konfederasyonu niteliğine kavuşturmak tüm işçilerin ortak isteğidir. Türk-İş'i, tüm çalışanların güven duyacağı bir konfederasyon konumuna ulaştırmayı amaç edinen, kişisel çıkarlarını toplumun çıkarlarının önünde görmeyen, duygusallığa kapılmayan, kısaca, tabanın görüş ve önerilerinin yansıdığı her yönetimin bizlerle doğal olarak ittifak içine girmesi gerekir. Bunun dışında bir ittifak aramış olsaydık, Türk-İş yönetimine muhalefet etmemiz gereksiz olurdu.

Nasıl bir Türk-İşsorusuna verilecek tek yanıt, "Tabanın söz ve karar sahibi olduğu Türk-İş" olmalıdır. Böyle bir Türk-İş, üyelerinden alacağı güçle, ülkemizde demokrasimizin de başlıca teminatlarından biri olacaktır. ●

Yıldız Savaşlarından Kazanan Kim?

Silah üretiminin bu tempoda gitmesi halinde, Amerikan mali uzmanları 2000 yılına dek Pentagon'un silah tekellerine 250 milyar dolarlık net bir kâr vadettiğini hesaplamışlardır.

SEVGÜL ULUDAĞ

INTERNATIONAL Herald Tribune gazetesi, 2 Haziran 1983 tarihinde "Zaman zaman ortaya çıkan barış korkularına karşın savunma ticareti gibi ticaret yoktur... Yıldız Savaşları silahlarının yarım trilyon dolarlık bir ticaret potansiyeli vardır," diye yazıyordu.

ABD Başkanı Ronald Reagan'ın "Yıldız Savaşları Programı"yla ilgili ünlü açıklamasının üstünden yalnızca dokuz hafta geçtiğinden, bu yazıda yeralan "ticaret tahmini" gerçek rakkamları veremiyordu. Kısa süre sonra bu rakkamın üç katına çıkacağı anlaşıldı.

23 Mart 1983'te Reagan "Yıldız Savaşları" konuşmasıyla, tamamen saldırgan amaçlarla uzay saldırı silahlarının geliştirilmesini başlatıyor ve konuyu gündemine sokuyordu. 6 Ocak 1984'te imzaladığı 119 numaralı Kararname ile (Stratejik Savunma Girişimi) çağımızın sonuna dek ABD ulusal politikasında, uzayın askerileştirilmesini birincil konuya dönüştürüyordu.

1967 ve 1972 yıllarında ABD ile Sovyetler Birliği arasında imzalanan Uzayın Araştırılması ve Kullanımında Devletlerin Eylemlerini Yöneten İlkeler Anlaşması ve Anti-Balistik Füze Sistemlerinin Sınırlandırılması anlaşmaları uzayda silahlanma yollarını tümüyle kapamadığı için, 1981'de Sovyetler Birliği Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na sunduğu bir karar tasarısı ile, uzaya silah yerleştirilmesinin yasaklanmasını istedi. 1983'te de uzayda dünyaya karşı güç kullanımının yasaklanmasını öngören yeni bir karar tasarısı sundu. Tasarı, uzayın askerileştirilmesini önlemeyi amaçlıyordu ve Sovyetler uzaya uydusavar silah sistemleri yerleştirecek ilk taraf olmayacağını açıklıyordu.

1984 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 39. toplantı gündeminde Sovyetler Birliği uzayın yalnızca barışçıl amaçlarla kullanımını öngören bir karar tasarısı sundu. 150 ülkeden 149'u uzayda silahlanma yarışını önleyen karar tasarısını oybirliği ile kabul ederken, oy vermekten kaçınan tek ülke ABD oluyordu.

UZAY: SİLAH TEKELLERİNİN YENİ KÂR ALANI

Neden Uzay? ABD tarafından dünyada başlatılan nükleer silahlanma yarışı beklenen sonucu vermemiş, geliştirilen saldırgan strate-

İşte kazananlardan biri: Silah üreticisi Lockheed firması.

jik silah sistemlerinin hiçbiri ABD'ye askeri üstünlük kazandırmamıştır. Her adım, Sovyetler Birliği'nin karşı önlemleriyle karşılaşmış ve böylece ABD'nin askeri politikası kısır bir döngüye girmiştir. Silahlanma yarışı ne ABD'nin, ne de müttefiklerinin "güvenliğini" sağlayamamıştır. Kaçınılmaz nükleer misilleme nedeniyle, ABD'nin nükleer bir savaşı kazanma umutları da giderek anlamsızlaşmaktadır.

Tüm bunlardan çıkacak akılcı sonuç, nükleer silahlanma yarışını durdurmak ve güç politikası yerine, barışçıl işbirliği yapmak olabilirdi. Ancak ABD'nin askeri çevreleri değişik bir görüş ve mantığa sahiptir. Washington'un askeri üstünlük sağlamayı kararlaştırdığı alan uzaydı.

ABD'nin uzayın askeri amaçlarla kullanımı için 1956'dan beri tasarılar yaptığı biliniyor. Ancak ABD'nin uzayın askerileştirilmesine yönelik keskin dönüşü son yıllara rastlamaktadır. Askeri uzay programlarına ayrılan bütçeler de bunu doğrular niteliktedir. ABD'nin askeri uzay bütçesi 1983'te 8.5 milyar dolar iken, bu rakkam 1984'te 9.3 milyar dolara, 1985'te 12.9 milyara çıkmıştır.

ABD kaynakları Reagan yönetiminin "Yıldız Savaşları" programı için yapılacak araştırma ve geliştirme hazırlıklarında 25-30 milyar doların harcanacağından söz etmektedirler. Bilim adamları gelecek sekiz yıl içinde araştırma ve geliştirmeler için 60-70 milyar dolarlık bir bütçenin ayrılmasından sözetmektedirler.

YILDIZ SAVAŞLARI PROGRAMINDAN KAZANAN KİM OLUYOR?

Bu korkunç miktarlardan öncelikle ABD silah üreticileri arasında Pentagon siparişlerinin üçte birini karşılayan en büyük on silah tekeli yararlanacak. 1970'li yıllara oranla, uzay silah üreticisi durumundaki tekellerin hisse senedi değerleri altı katından otuzsekiz katına fırlamıştır.

ABD'de yayınlanan ekonomi dergisi Fortune, henüz 1981'de yayınladığı bir yazıda, ABD'nin uzayı silahlandırma programı çerçevesinde Mc. Donnell Douglas, Martin Marietta, Boeing, Hughes Aircraft gibi konuyla ilgili geniş araştırmalar yapmış tekellerin milyonlarca dolarlık sipariş alacağını bildirmişti. Rockwell International, Lockheed, Thompson Ramo Woodrige Inc., Eaton ve Helionitics gibi tekeller de bu listeye eklenebilir.

Pentagon'dan en yüklü siparişi alan General Dynamics günümüzde dünyada herhangi bir noktaya doksan dakika içinde ulaşabilecek olan "Star Fighters" adlı minyatür uzay mekikleri üretmektedir. General Dynamics ürettiği nükleer denizaltılarının herbirinden milyonlarca dolarlık kar etmiştir. 1981'den günümüze General Dynamics'in karları iki katına çıkmıştır. Yetmişbeş bin kişilik çalışanının üçte ikisi, günümüzde silah ve askeri malzeme üretiminde kullanılmaktadır.

"Yıldız Savaşları" programıyla yakından ilgili bir tekel de Mc. Donnell Douglas Aircraft Corparation'dır. Mc. Donnell Douglas günümüzde F-15 savaş uçakları üretmektedir, bu uçaklar altı saat içinde "Katil Uydular" için taşıyıcı bir araca dönüştürülebilmektedir.

El bombalarından kontrol sistemlerine, silahlardan uzay silahlarına dek herşeyi üreten Morgan grubuna bağlı United Technologies Corporation tekelinin başkan yardımcılığını eski NATO Başkomutanı ve eski ABD Dışişleri Bakanı Aexander Haig yürütmektedir.

Federal Alman işverenlerinin yayın organı "Capital" dört yıl önce; "Reagan başa geçtikten sonra General Electric'in hisse senetlerinin değerinde artış görülmüştür" diye yazmıştı. Siyasi kariyerinin başında Reagan'ın patronluğunu yapan Ralph Cordiner, o dönemde General Electric'in idare heyeti başkanlığını yürütmekteydi. Bu tekel ilk atom bombalarını üretmişti. Günümüzde ise en modern uzay silahları sistemleri olarak tanımlanan "DSCS" leri de üretmektedir.

TRW Inc.'da olup bitenler de ordu, sanayi ve devlet yönetimi arasındaki üst düzey yetkili alış-verişinin bir diğer örneğini oluşturmaktadır. Casus uydularla laser silahları üreten TRW Inc.'nın en üst düzeyde yöneticiliğini yapan Dr. Richard De Lauer, daha sonra Pentagon'a Araştırma Bölüm Başkanlığı'na atanmıştır.

Avrupa'da pek fazla bilinmeyen Helionetics Inc. da Kaliforniya'daki önemli silah tekellerinden biridiridir. Nükleer silahların çeşitli parçalarını üreten şirket, laser silahları üzerinde çok erken bir aşamada uzmanlaşmıştır. Bu tekelin ABD Enerji Bakanlığı ile yaptığı anlaşmalar gelirinin yüzde yetmişini oluşturmaktadır.

Silah üretiminin bu tempoda gitmesi halinde, Amerikan mali uzmanları 2000 yılına dek Pentagon'un silah tekellerine 250 milyar dolarlık net bir kar vaadettiğini hesaplamışlardır. Bunun içinde uzay silahlarının 1.2 ile 1.5 milyar dolar arası tutan masrafları bulunmaktadır.

Bu arada, Pentagon'un itiraf etmediği bir diğer nokta da, uzay silahları konusunda yapılan araştırmaların çok ileri aşamaya varmış olmasıdır. Örneğin, Rockwell International ve TRW, on yılı aşkın bir süredir laser silahları üzerinde çalışma yapmaktadırlar, bunların bazı türlerini de denemişlerdir. Litton Industries'de ondört araştırma bölümünün dokuzu "Yıldız Savaşları" ile ilgili silahlara yönelik araştırma yürütmektedir. Lockheed Missiles and Space Co., son zamanlarda yeni bir uzay bölümü oluşturmuş, Aerojet General ise, en yetenekli mühendislerini uzay silahları için özel olarak oluşturulan "aşırı disiplinli özel grup"ta toplamıştır.

Preshing 2'leri üreten Martin Marietta tekeli de, yeni bir "avcı füze" geliştirmektedir.

1985 yılının ilkbaharında Pentagon, beş üniversite ile 19 milyon dolarlık bir anlaşma bağlamıştır. Bu üniversitelerin laboratuvarlarında uzay silahları için araştırma yapılacaktır. Rockwell ile TRW da, laserlerle hızlandırıcıların bileşiminden oluşacak yeni bir uzay silahını geliştirmekle uğraşmaktadırlar. IBM, Honewwell ve TRW "Yıldız Savaşları" programı için süper bilgisayarlar geliştirmeye başlamışlardır.

Livormore ışın araştırma laboratuvarları yöneticiliğini yapmış bulunan ve halen Pentagon araştırma yöneticiliğini yürüten, Johnson yönetiminde Hava Kuvvetleri Bakanlığı, Carter döneminde Savunma Bakanlığı yapmış olan Dr. Harold Brown, yaptığı açıklamada, "Yıldız Savaşları" programının insanlık tarihinde bir milyar dolarlık sınırı aşan ilk silahlanma programı olacağını söylemiştir.

Tüm bunlar, "Yıldız Savaşları" ndan kimin kazandığını gösteriyor. Kazanmayan taraf insanlıktır. Bu nedenle çok geç olmadan insanlığın, insanlık tarihinde şimdiye dek görülmemiş biçimde kitlesellik kazanmış bulunan barış hareketinin; "'Yıldız Savaşları" na dur demesi, Reagan yönetiminin uzaya el atmasına izin vermemesi gerekiyor. ●

İşkenceye karşı uluslararası dayanışma

BM Posta İdaresi, işkence kurbanlarına gönüllü yardım kampanyası açtı

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER Posta İdaresi (Unpa) 24 Mart 1986 tarihinde İşkence Kurbanlarına Gönüllü Yardım Fonu çerçevesinde yeni bir kampanya başlattı.

New York, Cenevre ve Viyana BM merkezlerinde başlatılan işkence kurbanlarına yardım kampanyası için uluslararası alanda barış, insanlar arasında anlayış ve sevgi temalarında resim ve yontularıyla ün kazanmış ve 1985 yılında BM barış madalyası kazanmış sanatçı Amar Nath Sehgal özel bir amblem hazırladı. "Siyasi Tutuklular" adını taşıyan çizimini işkence kurbanlarına uluslararası platformda daha fazla yardım toplanması için BM'ye sunduğunu kaydeden Sehgal hakkında, BM tarafından bir de film hazırlandı.

BM'den 25 Mart 1986 tarihinde konuyla ilgili olarak yapılan açıklamada şöyle deniyor:

"İşkence insan haklarının ciddi biçimde ihlali olup ulusal ve uluslararası yasalarca yasaklanmıştır. Birleşmiş Milletler, işkenceyi yasadışı ilan eden Konvansiyonu 10 Aralık 1984 tarihinde kabul etmiştir. Bu konvansiyonda ve başka konvansiyon, deklerasyon ve kararlarda uluslararası topluluk işkencenin koşulsuz yasaklanması gerektiği ve koşullar ne olursa olsun işkencenin makul görülemeyeceği üzerinde durmuştur...Ancak çok üzücü olmasına karşın işkencenin devam ettiği bir gerçektir. Durum bu olduğu sürece çoğu kez psikolojik, tıbbi ve diğer yardımlara ivedi biçimde gereksinim duyan işkence kurbanlarıyla bunların ailelerine yardım etmek için elden gelen herşeyi yapmak gerekir.

Yardıma gereksinim duyanların çoğu avukatlar, gazeteciler, sendikacılar ya da kırsal işçilerin liderleri olup eylemlerinden ya da insan hakları örgütleriyle dinsel örgütlerdeki çalışmalarından ötürü işkence görmüşlerdir.

Bu fon BM'nin bütçesinden finanse edilmemektedir. Fon, ancak elindeki maddi kaynaklar sınırları çerçevesinde işkence kurbanlarına yardım verebilir. Yardıma gereksinim büyüktür ve ciddi mali zorluklar nedeniyle bugün dünyanın pek çok yerinde değerli pekçok proje aksamaktadır. Fona küçük olsun, büyük olsun, her tür katkı sevinçle karşılanacaktır."

İşkence kurbanlarına yardım etmek isteyenler için şu adres veriliyor:

"UN Voluntary Fund for Victims of Torture, (entre for Human Rights, UN Office at Geneva, Room D-116, Palais des Nations, 1211 Geneva 10, Switzerland."

Sungurlar'da bir yandan işçi atılıyor

Yıllardır işçilerin ücretlerini eksik ve geciktirerek ödeyen Sungurlar İmalat Sanayii işvereni Sabahattin Sunguroğlu, işçilerin milyonlara varan ücret alacaklarını ödemediği gibi, şimdi de işçi çıkarmaya başladı.

Sungurlar işvereni, İş Yasasının 13. maddesi uyarınca 5 Mayıs günü 9 işçinin iş sözleşmesini feshetti. Hepsi de işyerinde 10 yıldan fazla süredir çalışmakta olan işçilerden Veysi Tetik ve Mevlüt Sarı'nın şube disiplin kurulu üyesi ve delege, Ahmet Güven'in ise, delege olduğu bildirildi.

Öte yandan işçilerin iş sözleşmesini 13. maddeye göre fesheden işverenin, kıdem ve ihbar tazminatlarını da ödemediği öğrenildi.

Petrol-İş İstanbul Şube Kongresi yapıldı

Petrol-İş Sendikası İstanbul Şubesi 13. Olağan Kongresi, 25 Mayıs günü yapıldı. Seçimler sonucu Şube Başkanlığına Fadıl Karakaş, İdari Sekreterliğe Vural Sağır, Mali Sekreterliğe Mustafa Akkaya, üyeliklere de Tuncay Koro, Mustafa Aydın, muhalefet listesinden ise Hüseyin Yılmaz, Esat Budaklar, Nevzat Elçin ve Hasan Eryar seçildiler.

Laspetkim-İş İzmir Şubesi açıldı

Lastik, petrol ve kimya işkolunda örgütlü bulunan Laspetkim-İş, İzmir'de de şube açarak Ege bölgesinde örgütlenme çalışmalarına başladı. Merkezi İstanbul'da bulunan Laspetkim-İş Pirelli, Lassa, Derby, Beybi, Uniroyal dahil olmak üzere, 50'ye yakın işyerinde örgütlü bulunuyor. Son olarak Ege Plast'da örgütlenmesini tamamlayarak, bu işyerin de toplu sözleşme imzaladı. İki yıl için, 310 işçi adına imzalanan sözleşmeyle ücretlerde ortalama yüzde 65 sosyal haklarda ise yüzde 80'e varan artışlar sağlandı.

Otomobil-İş Kongresi 14 Haziran'da yapılıyor

Otomobil-İş Sendikası Kayyımı bir açıklama yaparak, olağanüstü genel kurulun 14 Haziran 1986 tarihinde yapılacağını bildirdi. Yaklaşık 60 bin üyesi olan ve bu üyeler itibariyle şube kongrelerini tamamlayıp genel kurul delegelerini seçen sendikasının, kayyım tarafından gerçekleştirilecek olağanüstü genel kuruluna, 10 bir üyeyi temsil eden eski delegeler katılacak ve yeni yöneticiler bu delegelerle seçilecek.

1980 sonrasında faaliyeti durdurulan Maden-İş Sendikası üyelerinin katılımıyla hızla büyüyen ve kısa zamanda üye sayısı 60 bini bulan Otomobil-İş Sendikasının gelişimi, bu sendika üzerinde içten ve dıştan çeşitli "operasyonlara" girilmesine yolaçtı. İçte Aydın Özeren ve ekibi, dışarıda Mess ve onun iktidardaki uzantıları Otomobil-İş sendikasının yeni, dinamik tabanının mücadele geleneklerini kırmak için ellerinden geleni yaptılar. Aydın Özeren ve ekibinin amacının ne olduğu önemli değil ama, MESS'in amacının en azından 1 Eylül grup toplu iş sözleşmelerini atlatmak, sınıf ve kitle sendikacılığının büyümesini engellemek olduğu açıkça ortaya çıktı.

Şimdi işçi sınıfına düşen görev sermaye ve onun işbirlikçilerinin çabalarını boşa çıkarmaktır. Çünkü, önceki sayıda da belirtildiği gibi, "Otomobil-İş Sendikasındaki mücadele, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının gerçekleştirilmesi ve sendika içi demokrasinin yaşama geçirilmesi mücadelesidir. Bu mücadeleye omuz vermek, demokrasi güçleri için, demokrasiden yana olan tüm insanlar için yaşamsal bir zorunluluktur".

Alpagut olayının 17. yılında

Üretenler yönetebilir...

BUNDAN 17 yıl önce, 1969 yılının Haziran ayında, 786 maden işçisi, Çorum Alpagut Linyit İşletmeleri'nde yönetime el koydu. Yönetime el koyan işçilerin sesi şöyle yükseliyordu:

"Bu bir grev değildir. İşçiler çalışmaya devam ediyor. Vardiyalar tam bir disiplin ve düzen içinde yürütülecektir. İşçi, ocakları öz malı sayar. Geleceğimizi temin edecek bir düzen kurulmasını istiyoruz."

Kurulduktan sonra uzun yıllar boyunca sürekli kâr getiren Alpagut Linyit İşletmesi, 1968-69'lu yıllara gelindiğinde, keyfilik ve yönetim boşluğu gibi nedenlerle, borç içinde yüzen, işçi alacaklarını bile ödeyemeyen bir işletmeye dönüşmüştü. İşçilerin toplam alacakları 1.5 milyon liraya ulaşmış, 73 gün süreyle hiçbir ödeme yapılmadığı için, işçiler arasında tedirginlik artmıştı.

İşletmenin müdürü ve muhasebecisi, aybaşlarında maaşlarını almak için işletmeye uğruyor, tek kontrol mühendisi ise, raporlu olduğu gerekçesiyle, uzun süredir ortalıkta görünmüyordu. Ve "artık bir şeyler yapmak" düşüncesi, işçiler arasında her geçen gün daha çok yer ediyordu.

Bu arada işçiler, temsilcileri aracılığıyla, vali, içişleri ve çalışma bakanlıklarına başvuruda bulundularsa da, sonuç alamadılar. En sonunda işçiler işletmeye el koydular.

İlk iş olarak, işletmeden haksız maaş alan müdür, muhasebeci ve mühendisin işlerine son verildi. Parola, "Çalışmayana ekmek yok"tu...

Vardiyalar yeniden düzenlendi. Tüm işçiler ocaklara indiler. Üretim sürdürülecekti. Büro personelini, kendi aralarından seçtikleri temsilciler aracılığıyla denetlemeye başladılar. Muhasebenin ve kantarın başına, en güvenilir arkadaşlarını diktiler; çünkü, bir kuruşun bile kaçırılmaması gerekiyordu. Yeni yönetimin daha 15. gününde yüzde 50'ye varan bir üretim artışı sağlandı. İşçilere alacaklarının büyük bölümü ödendi.

Resmi çevreler olaya el koymakta gecikmediler. Yöre kaymakamı, bir bölük jandarma göndererek, "olayı önlemeye" çalıştıysa da, kendisine işletmenin durumu ve işçilerin amaçları anlatılınca, jandarma çekildi. İşçilerin 35 gün süren yönetimi döneminde, üretimve gelirler bir kat artmış, daha önceki yaşadışı ve keyfi uygulamalar son bulmuş, tedirginlik ortamı da yokolmuştu.

Öte yandan, olayı başından beri "işgal" olarak nitelendirip kendi beceriksizliklerini örtbas etmeye çalışan egemen çevreler, "İşçilerin çıkarlarını savundukları" savıyla, "devlet otoritesi"ni harekete geçirdiler ve 35. gün Ankara'dan getirilen jandarma birliğini ocaklara sokarak, işçilerin yönetimine son verdiler.

İşçi sınıfımızın tarihine **"Alpagut Olayı"** olarak geçen bu olay, hazırlanışı ve uygulanışı bakımından, sendikalara, araştırmacılara, ilgili herkese konu oldu, sonucuyla da, üretenlerin yönetebileceğini, çünkü onların üretimi en dolaysız gerçekleştirenler olduğunu gösterdi.

Kıdem Tazminatı Fonu'na karşı toplanan 65 bin imza Millet Meclisi'ne sunulacak

Türk-İş'e bağlı sendikaların İstanbul şubeleri ile bağımsız sendikalar tarafından kıdem tazminatı fon tasarısına karşı başlatılan imza kampanyasında toplanan 65 bin imza Millet Meclisine sunulacak.

Konuyla ilgili olarak bir basın toplantısı düzenleyen sendika başkanları adına konuşan Basın-İş Sendikası İstanbul Şubesi Genel Başkanı Hasan Tufan, "Biz Turgut Özal'ın şimdiye kadar yaptıklarını biliyoruz. Onun analizini yaptık ve hükümette kaldığı sürece işçi lehine bir kalem dahi oynatmayacağını biliyoruz. Bu nedenle kıdem tazminatı fon tasarısına karşı çıkıyoruz. Çünkü biliyoruz ki fonda toplanan paralar bize geri dönmeyecek ve başka yerlere akacak," biçiminde konuştu.

Bu eylemleriyle seslerini duyurmayı amaçladıkların, dilekçeler meclisin tozlu raflarında kalsa da, ileride bunun çok büyük bir anlam taşıyacağını belirten Hasan Tufan, "Siyasal iktidar, tasarı halinde olan kıdem tazminatı fonu işlemlerini durdursun ve çalışma hayatını bunalımlara sokmasın," dedi.

İmza kampanyasına bağımsız sendikaların da katıldığı, toplam 17 şube tarafından yürütüldüğü öğrenildi. Bu arada İstanbul şubelerinin İstanbul'da da miting yapılması yolunda girişimlerini sürdürdükleri, bu konuda Türk-İş Yönetim Kurulundan talepte bulunacakları öğrenildi. Sendikacılar, Eskişehir'de ve Isparta'da "sessiz yürüyüş" kararı alındığını, oysa işçilerin bir de Saraçhane'de seslarini duyurmak istediklerini belirterek, "Biz pandomim istemiyoruz," dediler.

Yurt işçileri Tursan'a geçiyor

Yurt işçileri, TOLEYİS'ten istifa ederek konaklama ve eğlence işkolunda örgütlü bulunan TUR—SAN'a geçmeye başladılar.

Ankara, İzmir ve Eskişehir'de kitlesel olarak bağımsız TURSAN'a geçen işçiler, TOLEYİS'in genel merkez ve bölge yönetimlerine egemen olan gerici ve uzlaşmacı sendikal anlayışla haklarını savunamayacaklarını anladıkları için sendika değiştirdiklerini söylüyorlar. Şu andaki yöneticilerin çeşitli dalge oyunlarıyla yönetimi aldıklarını belirten işçiler, "anti demokrat kafalarla ekonomik-demokratik savaşım verilemeyeciğini" belirtiyorlar.

Daha önce de Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü'nde çalışan işçiler TOLEYİS'ten ayrılarak TURSAN'a geçmişlerdi. Alınan bilgilere göre, şu anda Yurtlar Kurumu'na bağlı işyerlerinde çalışan işçilerin çoğunluğu 1985'te işkolu barajını aşan TURSAN'da örgütlenmiş bulunuyor.

Banka işkolunda birliğe doğru yeni adımlar

BANKA işkolunda örgütlü bulunan BASİSEN, BANKS, BANKSİS ve BASS Sendikalarının düzenledikleri 3. ortak toplantı 12 Mayıs günü İstanbul'da yapıldı. Toplantı, daha önce kimi ortak kararlar alan sendikacıların, gelişmeleri değerlendirmesi ve somut adımları kararlaştırma amacını taşıyordu.

Banka işkolu, çeşitli sorunları olan bir işkolu. Zorla fazla çalışma yaptırılması, işçilere yıllık izin kullandırtılması, yeni getirilen teknolojik sistemlerin işçi sağlığı konusunda yarattığı sorunlar ilk akla gelenler. Ama en önemlisi, kuşkusuz 2822 sayılı Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Yasasıyla bankacılık işkolunda grev yasağının bulunması. Sendikacılar, bu nedenle kendilerini elikolu bağlı hissettiklerini ve toplu sözleşmelere de bu yüzden istenilen maddeleri koyduramadıklarını belirtiyorlar.

Toplantıda BANKS ve BASS Sendikası yöneticileri ortak adımlar atılabilmesi ve kalıcı birliktelikler sağlanması amacıyla yazılı öneriler getirdiler. Bu önerilerin bir bölümü, 13 Mayıs günü basına da açıklanan ortak bildiride somutlandı. Ancak BANKS Genel Başkanı Meral Ekim tarafından getirilen ve BASS yöneticileri tarafından da desteklenen bir öneri toplantıda gereken ilgiyi görmedi. Bu öneriyle, her iki sendikanın yöneticileri, zorla fazla çalışma yaptıran işyerlerinin noter aracılığıyla tesbit ettirilip, Türkiye'deki 67 il ve1000 kadar ilçede Cumhuriyet Savcılıklarına İş Yasasının 35. maddesine muhalefetten suç duyurusunda bulunulmasını talep ediyorlardı.

Bu andan sonra toplantıya katılan sendika yöneticileri artık nasıl bir bildiri yayınlanacağını tartışarak, şu konular üzerinde ortak çalışma yapılmasını kararlaştırdı:

1. Başta grev yasağı ve toplu pazarlık hakkının kullanılmasında karşı karşıya bulunulan sorunlar olmak üzere, çeşitli sorunların değerlendirilip tartışılacağı bir panel-konferans düzenlenecek,

2. Fazla çalışma ve yıllık izinler konusunda bir afiş kampanyası yapılacak, Çalışma Bakanlığı'nın ilgili birimleri harekete geçirilmeye çalışılarak işverenlerin yasadışı tutumlarını sergilemek amacıyla gerekirse yargı yoluna başvurulacak.

3. Dört sendika, başta temel işçi sorunları olmak üzere, bankacılık sektöründe, yeni teknolojinin yarattığı genel sorunlara değinen ve belirli periyodlarla yayınlanacak bir yayın organı hazırlayacaklar.

4. Ayrıca, sendikal, kültürel ve sanatsal etkinlikler düzenlenecek.

Bu toplantıda alınan kararların hiçbirisinin olumsuz olduğunu söylemek mümkün değil. Ancak katılan sendikacıların tüm iyi niyetlerine karşın, toplantıda, somut sorunlardan yola çıkarak ne tür ilke kararlarının alınabileceğinin belirlenmesinden çok, panel ve yayın gibi önemli olmasına karşın gelip geçici etkiler yaratabilecek etkinlikler üzerinde durulduğunu belirtmek gerekiyor. Eğer sendikaların ileride "tek çatı" altında toplanmalarının "kaçınılmaz" olduğu görüşü varsa, tabandaki birlikteliği, dayanışmayıve tanışmayı daha etkin biçimde sağlayacak ilke kararları almanın, somut atılımlar yapmanın daha yararlı olacağı su götürmez bir gerçekti. Örneğin, BANKS ve BASS'ın Cumhuriyet Savcılıklarına suç duyurusu yapılması konusundaki önerisinin dikkate alınmaması yada bu öneriye ilgisiz kalınması bir şanssızlık olarak nitelenebilir.

Bundan sonraki toplantılarında ve varılan aşamada, banka işkolundaki bu güçlü dört sendikanın köklü ilkesel kararlar alabilmesi, işçi sınıfının birliğini sağlamada kuşkusuz önemli bir etken olacaktır.

• Fuat Uğur

HUKUK KÖŞESİ

Dergimizin okuyucusu Ali Rıza Öztürk'ün bir sorunuyla ilgili olarak Hukuk Köşesi'ne yönelttiği sorusunu yanıtlıyoruz. Bu arada okuyucularımızın Hukuk Köşesi'ni ilgilendiren sorunlarını bize yazabileceklerini de yeniden anımsatmak istiyoruz.

Holdinglerde işçinin onayı olmadan şirketten başka bir şirkete aktarmanın yasal dayanağı var mıdır? varsa nedir? Böyle bir durumda işçinin daha önceki çalışmış olduğu şirketteki kıdem ihbar ve izin paralarının durumu ne olmaktadır? Ayrıca ayrı bir uygulama da, bir yılını dolduracağı sırada yapılmaktadır ki, bu durumda yıllık izinlerini yıllarca kullanamama durumları ortaya çıkmaktadır...

Bir işveren işyerini, çalışan işçilerin onayı olmadan diğer bir işverene devredebilir. Borçlar Yasası buna onay vermiştir. İşverenin tüzel kişilik, yani bir şirket olması bu kuralı değiştirmez. Ancak, yasalarda böyle bir işyerinde çalışan işçileri koruyan bazı kurallar bulunmaktadır. İş Yasası'nın 14. maddesinde, işyerlerinin devir veya intikali ya da herhangi bir nedenle işyerinin bir işverenden başka bir işverene geçmesi durumunda, işçinin kıdeminin toplam çalışma süresi üzerinden hesaplanacağı öngörülmüştür. Yani işçinin devirden önceki çalışmasıyla, devir tarihinden sonraki çalışmaları bir bütün olarak kabul edilecek, toplam süre üzerinden kıdem tazminatı ödenecektir.

Eğer devreden işveren, işçilerin kıdem tazminatlarını devir sırasında ödemişse, devir sonrasındaki çalışma süresine göre kıdem tazminatını ödeme yükümlülüğü devir alan işverene aittir. Devir sırasında işçilerin kıdem tazminatları ödenmemişse, kıdem tazminatı, tüm kıdem süresi dikkate alınarak, son ücret üzerinden hesaplanır. Bu tazminatın ödeme yükümlüsü ise, her iki işverendir.

İş Yasası'nın 13. maddesinde düzenlenen ihbar tazminatı, iş hukukçularının yorumlarına göre işsizlik tazminatı niteliğini taşımaktadır. Soruda belirtilen durumda, devir sonrasında işçiye iş verildiği için, işçiye ihbar tazminatının ödenmeyeceği açıktır ve bu husus Yargıtay'ın çeşitli kararlarında da belirtilmiştir.

İşyerinin el değiştirmesi ya da başkasına geçmesi durumunda, yıllık ücretli izin hakları da ortadan kalkmaz. Yani, devirden önceki çalışma süresi, yıllık iznin hesabında dikkate alınır; tersine bir sözleşme yapılmış olsa bile, yıllık izne ilişkin ücretler işveren tarafından ödenir. Bu kural İş Yasası'nın 53. maddesinde düzenlenmiştir.

SÜPER DİZEL İŞYERİNDEKİ GREV SÜRÜYOR

Otomobil-İş Sendikası'nın yetkili olduğu 4. Levent Oto Sanayii Sitesinde kurulu bulunan Süper Dizel Motor işyerindeki grev, işçilerin kararlılığı ile sürüyor.

Sendika yetkilileri, toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde sosyal haklar olarak yılda 4 ikramiye, bayramlarda 15.000'er lira istendiğini belirterek, ikinci yıl için önerilen yüzde 30 zammın kabul edilmesi durumunda bunun işçilerin ücretlerine yalnızca 3500 lira olarak yansıyacağını ifade ettiler.

Toplam 28 işçinin çalıştığı işyerinde şu anda greve katılan işçi sayısının 11 olduğu bildirildi. İşverenin yeni işe aldığı ve grev sırasında çalıştırdığı işçilere 30 bin lira aylık ücret ödediğini belirten sendika yöneticileri, grevci işçilerin aylıklarının alınan karar gereğince 40 bin lira olacağını açıkladılar.

SENDİKALARDAN

Geçtiğimiz günlerde genel kurulunu yapan Toleyis Sendikası'nda, genel başkanlığa eski yönetimde genel sekreterlik yapan Mustafa Aras seçildi. Daha önceki genel başkan Servet Sofuoğlu ise, 36 oyluk farkla seçimi kaybetti.

Genellikle Ankara ve İzmir delegelerinin desteğini arkasına aalan Mustafa Aras 153 oyla genel başkanlığa seçilirken, genel sekreter Selahattin Tan, genel mali sekreter Kemal Ulubay, genel teşkilatlanma sekreteri Çelebi Murat, genel eğitim sekreteri de Sebahattin Emsal oldu.

Bundan önceki genel kurula katılan demokrat güçlerin ayrılıkları yüzünden Toleyis'in yönetimine gelen kadro, gerek Marmara şubesine yaptığı baskılar, gerekse Ankara ve İzmir Şubelerinde gerçekleştirdiği seçim oyunlarıyla seçtirdiği delegelerle muhalefeti güçsüz bırakmayı başarmışlar ve son genel kurula da böylesi bir ortamda gidilmişti. Demokrat güçlerin son genel kurulda bu yüzden etken olamaması nedeniyle, çekişme Servet Sofuoğlu ile genel sekreter Mustafa Aras arasında cereyanetti. Sofuoğlu az bir oy farkıyla genel başkan olamadı. Ama Toleyis Sendikasında yine de değişen bir şey yok.

●

Petrol-İş'in Boğaziçi Şubesi 2-3 Mayıs günlerinde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği konularında, iki gün süren bir seminer düzenledi. Seminere bu işkolundaki işyerlerine bağlı işçi temsilcileri ve genel merkez yöneticileri katıldı.

Seminere Ege Kimya işyerinde "iş kazası" sonucu ölen Hasan Bayrak için saygı duruşu yapılarak başlandı. Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı Cevdet Selvi, işçi sağlığı ve iş güvenliğinin önemini belirten bir konuşma yaptı.

Dr. Nejat Yazıcıoğlu da seminerde bir bildiri sundu. Daha sonraki soru-yanıt bölümündeki tartışmada, çözüm olarak İşçi Sağlığı Enstitüsü kurulması kararlaştırıldı.

Seminerin ikinci günü de Dr. Selahattin Turlu Sosyal Güvenlik, Sigortalılık Askerlik Borçlanması, İsteğe Bağlı Sigorta ve Bağ-Kur konularında bir bildiri sundu.

Seminer, işçi sağlığı ve güvenliğinin sağlanabilmesi için bu konuda kurullar oluşturulmasını ve bu kurulların çalıştırılmasını karara bağladı.

●

Teksif Sendikası Eyüp Şube Kongresi, 18 Mayıs Pazar günü, 250 delegenin katılımıyla yapıldı. Yapılan seçimleri, 85'e karşı 155 oyla, **İbrahim Vardar** ve listesi kazandı.

Kongre başlamadan önce, salona girişlerin çok sıkı "denetlendiği" görülüyordu. Bu sırada, elindeki misafir kartıyla salona girmek isteyen işçi Seyfi Bilgin ile görevliler arasında tartışma çıktı. Daha önce kalp ameliyatı geçiren Seyfi Bilgin, bu tartışma ve görevliler tarafından tartaklanmalara dayanamayarak fenalık geçirdi ve hastaneye kaldırılırken, yolda öldü. Kongre bu yüzden geç başladı. Ölen Seyfi Bilgin'in sendika yönetimine muhalefette bulunan arkadaşları, kongre boyunca sık sık "katiller" diye bağırdılar.

Muhalefetin başkan adayı **Fettah Dönmez**, yaptığı konuşmada, sendikanın aslında nasıl olması gerektiğini ve sendikacılık anlayışlarını açıkladıktan sonra, delege seçimlerinde yapılan usülsüzlükleri örnekleriyle anlattı. Bahariye temsilcisi **Hatice Gökdemir** de, yitirdikleri arkadaşları Seyfi Bilgin'in kendi fabrikalarından olduğunu ve bu yüzden fazla konuşamayacağını belirterek söze başladı ve "Ayda 1380 lira verdiğimiz ama, kendisini göremediğimiz bir sendikamız var," dedi. **Okumuş Holding'e bağlı dört fabrikanın baştemsilcisi Cemal Ayın** ise, alacak sorunlarının hâlâ çözülemediğini belirtti.

Daha sonra eleştirileri yanıtlamak için kürsüye gelen Şube Başkanı İbrahim **Vardar**, "Sizler beni sevmiyorsunuz **ama, olsun**, ben sizleri seviyorum. **Bu da** sendikacılığın gereğidir," **dedi**. Vardar, eleştirileri yanıtladıktan sonra da, Okumuş Holding'i kastederek, "Bu ahlâksız işverenden hesap soracağız," diyerek konuşmasını tamamladı.

İŞÇİ VE EMEKÇİLER ESKİŞEHİR MİTİNGİNDE...

Türk-İş'in 22 Haziran tarihinde Eskişehir'de yapılmasını kararlaştırdığı miting ve yürüyüşün hazırlıkları sürüyor. Son İzmir mitinginde sesini güçlü biçimde duyuran işçi sınıfı, ekonomik ve demokratik haklarını savunmak için şimdi de Eskişehir'de yürüyecek.

Eskişehir mitingi, iktidarın işçi hareketine yönelik saldırgan tutumunun artarak sürmesi karşısında büyük önem taşıyor. Çünkü Özal hükümeti onbinlerce işçinin katıldığı İzmir mitinginde dile getirilen istemleri kulakardı ederek, bildiğini okumayı sürdürüyor. Bir yandan kıdem tazminatı fon tasarısı çalışmalarını sürdürürken, diğer yandan işkolu sayısını 20'ye indirerek, sendikaları birbirine düşürmeyi amaçlıyor. Enflasyon, hayat pahalılığı, kamu ve özel işveren sendikalarının işçilere karşı aldıkları tavır ve toplu sözleşmelerde önerdikleri gülünç ücret zamları iktidar-sermaye işbirliğinin daha da güçlenerek sürdüğünü gözler önüne seriyor.

GÜN
Siyasi Haber ve Yorum Dergisi

Sahibi: **Sami Alptekin** • Yazılşleri Müdürü: **İdris Lütfü Melek** • İşletme Müdürü: **Mustafa Karakuş** • Yönetim Yeri: 856. Sokak, Nurhan 3/502 A, Konak - İzmir • İstanbul Temsilciliği: **Taner Renda - Fuat Uğur** • İstanbul Bürosu: Binbirdirek, Peykhane Sokak, Güneşin Han, 55/10, Cağaloğlu-İstanbul • Ankara Temsilciliği: **Cemil Turan** • Abone Koşulları: Yurtiçi/Yıllık 1500 lira - Yurtdışı/Yıllık 20 DM - Yurtdışı tek sayı 2 DM • Dizgi, film, montaj: Özün Yayıncılık-Baskı: Numune Basımevi •

Türkiye, BM'nin İnsan Hakları Sözleşmesi'ni de imzalamadı

Sözleşme yaşam hakkını tanıyor; işkenceye ya da zalimane ve insanlık dışı davranış ve cezaları, köle ticaretini, zorunlu çalıştırmayı, keyfi tutuklama ya da gözaltına almaları yasaklıyor. Sözleşme düşünce, inanç ve din özgürlüğüyle düşünceyi ifade etme özgürlüğünü, hareket serbestisini ve mahkemeler önünde eşitlikle sosyal ve ceza davalarında bu konuda güvence sağlanmasını öngörüyor.

ANAP hükümetinin, Birleşmiş Milletler'deki oylamalar ve dünya kamuoyunun duyarlı olduğu konularda kabul ettiği sözleşme ve kararlarda takındığı olumsuz tutumun bir örneği daha yaşandı. Türkiye'nin silahsızlanma, uluslararası güvenlik, gelişmekte olan ülkelerin sorunları ve diğer evrensel sorunlardaki tutumunda olduğu gibi, BM Genel Kurulunda kabul edilen "İşkenceye Karşı Konvansiyon"u imzaladığı, GÜN'ün Mart 1986 tarihli 13. sayısında kamuoyumuza duyurulmuştu. Türkiye bütün bu oylamalarda ABD ve onun Federal Almanya, İngiltere, İsrail gibi yakın müttefikleriyle birlikte oy kullanırken, bağlantısız ülkeler ve sosyalist ülkelerin oluşturduğu Genel Kurulun büyük çoğunluğu, uluslararası kamuoyunun evrensel sorunlara ilişkin olarak gösterdiği demokrat duyarlık doğrultusunda olumlu oy kullanıyor. Batılı haber ajanslarının haber ambargosu koyduğu konular arasında yeralan BM Genel Kurulundaki bu gelişmeler, ne yazık ki dış haberlerde batı haber tekellerine bağımlı olan basınımıza yansımıyor. Dışişleri Bakanlığının perdelemesi de, basındaki tekelleşme ile birlikte bu tür haberlerin kamuoyumuzun önüne gelmesini önleyen diğer etmenler. Arkadaşımız Sevgül Uludağ'ın aşağıdaki sütunlarda okuyacağınız haberi, Türkiye'ye saygınlık kaybettiren ve insan haklarına aykırı ABD yanlısı bu tutumun Birleşmiş Milletler oylamalarında sürdürüldüğünü gösteriyor. Öncekiler gibi bu haber de Türkiye'de ilk kez GÜN'de çıkıyor.

NEW YORK'taki Birleşmiş Milletler merkezinde 24 Mart - 11 Nisan 1986 tarihleri arasında toplanan **Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi**'nin 27. toplantısıyla ilgili olarak yapılan açıklamadan Türkiye'nin henüz **"Toplumsal ve Siyasal Haklar Sözleşmesi"**'ni imzalamadığı anlaşılıyor.

Birleşmiş Milletler'den yapılan HR/1566 sayılı ve 18 Mart 1986 tarihli açıklamaya göre, BM İnsan Hakları Komitesi'nin hazırladığı "Toplumsal ve Siyasal Haklar Sözleşmesi"'ni bugüne dek 82 devlet onaylayarak sözleşmeye taraf olmuş bulunuyor.

SÖZLEŞMENİN İÇERİĞİ

BM İnsan Hakları Komisyonu sözleşmenin, insan haklarının korunup uygulanması bakımından yasal açıdan bağlayıcı uluslararası temel bir anlaşma olduğuna dikkati çekiyor. 23 Mart 1976'da yürürlüğe giren sözleşme yaşam hakkını tanıyor; işkence ya da zalimane ve insanlık dışı davranış ve cezaları, köle ticaretini, zorunlu çalıştırmayı, keyfi tutuklama ya da gözaltına almaları yasaklıyor. Sözleşme düşünce, inanç ve din özgürlüğüyle düşünceyi ifade etme özgürlüğünü, hareket serbestisini ve mahkemeler önünde eşitlikle sosyal ve ceza davalarında bu konuda güvence sağlanmasını öngörüyor. Sözleşme, devletlerin yasayla savaş propagandasını ve her tür ulusal, ırksal ya da dinsel nefret uyandıran propagandayı yasaklamalarını da öngörüyor. Sözleşme, halkların kendi kaderlerini belirleme hakkıyla, kendi ulusal kaynaklarını kullanım hakkını da tanıyor.

KİMLER İMZALADI?

18 Mart 1986 tarihine dek sözleşmeyi 82 ülke imzalamış bulunuyor. Bunlar arasında Afganistan, Avustralya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Kanada, Çekoslovakya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Federal Almanya, Macaristan, Hindistan, İtalya, İran, Irak, Japonya, İsveç, Suriye, Tunus, Ukrayna, Sovyetler Birliği, İngiltere, Vietnam, Yugoslavya, Zaire gibi ülkeler var. ABD de, Türkiye gibi sözleşmeyi imzalamış değil.

NASIL ÇALIŞIYOR?

Sözleşme uyarınca oluşturulan İnsan Hakları Komitesi 18 devletin temsilcisinden oluşuyor ve sözleşmeyi imzalayan devletler düzenli biçimde bu komiteye rapor sunuyorlar. Raporlarda, insan haklarının uygulanması konusunda devletlerin ne gibi önlemler aldığının belirtilmesi öngörülüyor. Komite herhangi bir devletin raporunu inceledikten sonra, kendi görüşlerini sözkonusu devlete bildirme yetkisine sahip. Sözkonusu devlet de kendi yorumunu bundan sonra komiteye bildirebiliyor. Komite her hangi bir tereddüt halinde durumu BM Ekonomik ve Sosyal Konseyine havale edebiliyor. Sözleşme uyarınca sözleşmeyi imzalayan devletler, imza tarihinden bir yıl içinde Komiteye ülkelerindeki insan hakları konusunda bir rapor sunmak zorundalar. Bundan sonra komitenin istediği zamanlarda düzenli raporlar hazırlıyorlar ve ilk rapor tarihinden beş yıl sonra da ikinci genel raporlarını veriyorlar.

KOMİTENİN DEĞERLENDİRME YETKİSİ

Sözleşmenin 41. Maddesi uyarınca BM İnsan Hakları Komitesi bir devletin başka bir devlet hakkında sözleşmenin öngördüklerini yerine getirmediği yolundaki şikayetlerini değerlendirme yetkisine sahip. Ancak bu yetki devletlerin Komitenin bu yetkisini tanıması halinde geçerli. Günümüze dek bu yetkiyi 18 devlet tanımış bulunuyor. Sözleşme uyarınca hazırlanan "İsteğe Bağlı Protokol" da, Komiteye, kişilerin bir devlet hakkında şikayetlerini ele alarak, araştırma ve değerlendirme yetkisi veriyor. Bu protokolu da günümüze dek 37 devlet kabul etmiş bulunuyor.

• **Sevgül Uludağ**